

Strimesius

—
De
aequalitate

1708

||
כחמז
DISPUTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS
D E

**ÆQUALITATE ET IN-
ÆQUALITATE GRA-
TIÆ DIVINÆ,**

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

AUGUSTO ET SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HEREDE, &c. &c.

AUTORITATE ET SUFFRAGIO VENERANDÆ

FACULTATIS THEOLOGICÆ

IN CELEBERRIMA ALMA VIADRINA,

P R Æ S I D E

DNO. SAMUELE STRIMESIO,

DOCTORE THEOLOGO, ET FACULTATIS SUÆ
PRO-DECANO SPECTABILI,

Domino Patrono ac Promotore suo ætatem Colendo,

P R O L I C E N T I A

SUMMOS IN SS. THEOL. IMPETRANDI HONORES

Publicæ θεολογικῶν ἐξετάσεως submittit

M. JOH. WILH. DE NEVE,

Wrizenf. March.

ad d. XVIII. Maji MDCCVIII. horis ante - & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI.

FRANCOFURTI AD VIADRUM, *Littris* CHRISTOPH. ZEITLERI.

N° 18.

11. a. 187

INSTITUTIO THEOLOGICA INAUGURALIS
D. S.
EQUALITATE ET IN
EQUALITATE GRA
THE DIVINE
Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
FRUCTU ET BENEFICIO PRÆVIO N. DOMINI
DR. FRIDERICO WILHELMO
FRANC. HORSICII ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZVHALLE

DR. SAMUEL STRIMESIO
DOCTORE THEOLOGO ET PULCRITATE SUE
PRO-DECANO SPECTABILIT.
Domino Patrone ac Tutoris in eadem Colenda
PRO LICENTIA
SUMMOS IN SS. THEOL. IMPERIALI HONORES
Publice exerceat in eadem Libenter
M. JOH. WILH. DE NEVE,
Witacul. Magist.
et a. XVII. Mæj. 1718. hinc ante 8. Junii
in Auditorio hinc
FRANCISCI AD VANDERUM, IMPR. CHRISTOPH. ZENTELI

VIRIS

ILLUSTRISSIMIS, atq̄ GENEROSIS-
SIMIS

DOMINIS,
DN. DANIELI
LUDOLPHO

DE

DANCKELMANN,

S. R. I. LIBERO BARONI,

Serenissimi ac Potentissimi

REGIS BORUSSIÆ

& ELECTOR. BRANDENBURG.

MINISTRO Statûs & Belli Intimo,

COMMISSARIO rerum Bellicarum generali,

Consistorii quod Berolini est, PRÆSIDI Emi-

nentissimo, Gymnasii item Joachimici

DIRECTORI longè gravisimo,

&c. &c.

VIRIS
ILLUSTRISSIMIS, ac GENEROSIS
SVMIS

DOMINIS
DN. DANIELI
LUDOLPHO

DE
DANCKELMANN,

S. R. I. LIBERO BARONE,

Secretarius ac Potentissimus

REGIS BORSSIAE

& ELECTOR. BRANDENBURG.

Ministro Status & Belli Intimus,

COMMISSARIO rerum Bellicarum generalis,

Consistorii quodberolinensis, Praesidi Intimus,

acutissimo, Gymnasii rerum Socraticarum

DIRECTORI longè gratissimo,

&c &c

DOMINO
HENRICO
RÜDIGERO

DE

ILGEN,

S. R. I. LIBERO BARONI,

Serenissimi ac Potentissimi

REGIS BORUSSIÆ

& ELECTORIS BRANDENBURG.

MINISTRO Statûs & Belli intimo,

ac Regiminis Mindensis DIRECTORI

longè gravissimo.

&c. &c.

DOMINIS ac MÆCENATIBUS suis
Gratiosissimis.

DOMINO
HENRICO
RÜDIGERO

DE
ILGEN

S. R. I. LIBERO BARONE
Secretarius ac Potentissimus
REGIS BORUSSIAE
& ELECTORIS BRANDENBURG.
Ministro Status & Belli intimus
ac Regimini-Mindensis Directori
longe gratissimus.
etc. etc.

DOMINIS ac MACENATIBUS suis
Gratissimus

ILLUSTRISSIMI BARONES,

AC

GENEROSISSIMI DOMINI,

¶ Si præter fiduciam
nihil est, quod IL-
LUSTRISSIMIS EX-
CELLENTIIS VE-
STRIS tenue hoc
nomen commen-
det ; Suppeditare
tamen aliquando nostis & ipsam Fiduci-
am, unde placeamus, eam, inquam, quæ
suæ

suæ ignara virtutis confidenter de Alio-
rum Voluntate est persuasa. Inde hæc
nata temeritas, aut si eâ fidentius quid
pronuntiari potest; blandulæ tamen hæ-
refeos nomine excusanda, quatenus HUMA-
NITATEM VESTRAM EXIMIAM AC FACILEM
omnibus patere statuit, quæ unicos Cli-
entum animos taxare solita, Orbi nostro
jamdudum non Admirationem tantum,
sed præcipue fiduciam VESTRUM inge-
nuit. Manet VOBIS Laus ista illustris,
ac plane præclara quod & viliora Terræ
luta Magnetum instar observetis. Nec
igitur de meo desperare Conamine pote-
ram, etsi præter conamen placendi ma-
teriam nescirem. Labores enim hujus-
modi sustinere Christianum est, dicare
vero eosdem pro adulatione reputatur,
nisi Asylo Labores plane egeant. Eve-
nit exinde, quod Disputationi huic The-
ologi-

ologicae, dum omnino tutelae indiget,
Præsidium acquiri fortius non posse sta-
tuerem, nisi à NOMINIBUS VESTRIS
& MAGNIS & ILLUSTRISSIMIS, tum,
quia egregiae Autoritatis fastigio pollent;
tum, quia latente quadam ac tacita obli-
gatione studiorum specimina postulant.
Quamobrem & hoc præcipue Korban
VOBIS erat offerendum, tanquam (post
philosophicas aliquot in hac Viadrina
hactenus Mihi natas) Primitiæ theolo-
gicae, quâ materiam Tantorum dignæ Au-
spiciis, quâ Elaborationem, Humanitate
ac Tutela. Admittite hunc foetum
VIRI ILLUSTRISSIMI, &, si quid cu-
ræ habetis Bonorum, quemadmodum
semper habetis, Magna Vestra huic
Opellæ commodate Nomina. Numen
vero sacro-sanctum largisimum VOBIS
conservet Gratiae omnimodæ gradum,
quo

quo Tantis Virtutibus Orbis noster flo-
reat, Ecclesia vireat, Bonique omnes un-
de promoveantur, habeant; Ego deniq;
quem Tutela ac Præsidio Vestro provo-
cata Virtus summissa semper Reverentia
ac humilitate probet

**ILLUSTRISSIMIS ac EXCEL-
LENTISSIMIS NOMINIBUS
VESTRIS,**

Obedientissimum
ac
Devotissimum
Cultorem

JOH. WILH. DE NEVE,
S. S. Theol. Licent.

||
בעהו

CAP. I.
ONOMATOLOGICUM.

ARTIC. I.

DE PRÆSUPPOSITIS.

§. I.

Β *ὀνόμασι*. Tractationem de Æqualitate & Inæqualitate Gratiae Divinae exorsuris favent illa Logices solidioris præcepta, quæ nullam Theſin aggredi patiuntur, niſi ſinguli, quos involvit, conceptus, antea ab æquivocationibus vindicentur, verbo, niſi præmit-

Præſupp. I.
Datur in Deo
Vita.

tantur *Definitiones*, quas vocant, *nominales*. Quemadmodum vero omnia rerum attributa, vel præſupponunt Subſtantiam, vel aliud quid, quod poſt Subſtantiam illa foveat primario; ita præcipue attributum aliquod DEI conſideraturis, primo omnium contra celebrem Ciceroni Phyſicum, Stratonem, *Vita Dei* habenda eſt ratio, quam ille adeo oppugnabat, ut *Cicerone teſte L. I.*

A

de

de natura Deorum cap. 13. omnem vim Divinam in natura sitam esse censeret, quæ causas gignendi, augendi minuendique habeat, sed careat omni Sensu & figura. Ubi per figuram seculo suo convenienter id innuebat, quod Πλάτων & Δημόκριτος φιλοσοφίας per σχήμα, quod inter affectiones primorum rerum elementorum collocabat, explicatum vero à Plutarcho de Placitis Philosophor. L. 1. c. 14. ubi σχήμα inquit, ἔστι ἐπιφάνεια καὶ περιγραφή καὶ πέρασ σώματος. Schema est Comparitio & Circumscriptio & terminus corporis, (vel Sensu Atomistarum talis, vel sensu crassiori.) Quicquid vero sit, non opponi hoc modo figuram πνεύματι νοεῶν s. spiritui rationali, quem alias Stoici in Definitione Numinis ἡ μορφή s. formæ aut figuræ opponere solebant, sed saltem qualiquali invisibilitati Philantiquis constat; adeo ut sit sensus, Vim Divinam esse sitam non in interiori quodam motu, atque ex hoc redundantibus operationibus externis, sed in invisibili corporum connexionem & ex hac resultantibus affectionibus. Contra quæ vero loci hujus agere non est, quo saltem præsupponimus, dari in DEO Vitam, h. e. Continuum ac perfectissimum Essentiæ ejus operatricis motum, quo eadem semet intus sponte ac simplicissimo modo agitet, hancque internam suam agitationem extra se ad operandum promoveat, quod ex analogia vitæ nostræ ille distinctius cognoscet, qui h. l. mecum non præsupponere, sed indagare mavult.

Præsup. II.
Datur in
DEO Intel-
lectus & Vo-
luntas, cum
harmonia at-
tributorum
ejus conve-
nientes,

§. 2. Præsupposita vero perfectissimâ in DEO Vitâ, antequam ad quasdam terminorum nostrorum Definitiones devolvamur, duos adhuc præsuppono Vitæ hujus aequè perfectissimos modos ex ipso Vitæ conceptu fluentes, Vitam scilicet intelligentem ac Volentem, ita tamen, ut horum ratio talis existat, quæ

quæ minus attributorum harmoniam? continuam
 auferat. Hoc pacto non potest *Intellectus Divinus* esse,
 quemadmodum nostra intelligendi facultas
 (a) שהוירעה בנו מקרה, quia juxta *Rabbinos Intellectus*
noster est accidens, non puta tale, quod concipiatur a-
 besse posse & adesse, sed quod subsistere in alio tan-
 quam in Subjecto, hinc additur: וענין מוסף על מהותנו,
 & aliquid additum ad nostram essentiam, verba sunt
Scholiasæ aliàs eruditiss. in R. Majemonid. opus Cur-
rûs. Quo sensu nisi intelligentiam DEI præsuppo-
 nas, ipsum Harmoniæ fundamentum tolles, quod
 est, ut ipsa illa perfectissima, quæ in DEO est, essen-
 tia, cum attributis ejus omnibus (liceat hîc uti ter-
 mino philosophis facto) identificetur. Quæ mihi ra-
 tio ad id demonstrandum firmior videtur, quam quâ
 utitur ipse R. Maimonid. l. c. והוירעה בדועיה שהוירעה
 אלהות הרבה \square הוירעה בדועיה שהוירעה ה. e. *Si intelligeret per-*
scientiam extra se, essent Dii multi. Quam sane con-
 sequentiam fateor me hætenus nondum esse asse-
 cutum. Certe enim eo ipso quia impugnata à R.
 Majemonide hypothesis Intellectum accidens statu-
 it, non potest Intellectus ille subsistere per se, sed
 fulcitur essentiâ quâdam substratâ, quæ dum unica
 ab Adversario conceditur, quid quæso est, quod ma-
 gis falsam redolet consequentiam, quàm ex eo $\pi\alpha\lambda\upsilon\theta\epsilon\sigma\tau\eta\sigma\iota\alpha$
 Scholiasætes, foedam sane commisit principii petiti-
 onem, ad superiora annotans: *Propterea, quia demon-*
stratum est, DEUM Benedictum esse unum omnimodè, &
non compositum neque ex materiâ & formâ, neque ex dua-
bus rebus, (aliis) neque ex Substantiâ & Accidente: β)
Quia Intellectus noster successive intelligit, cui imperfe-
ctioni respectu DEI talis substituendus intelligendi
 modus,

modus, quo DEUS semet intuendo evadat *ὁ μακάριος*, summe felix ac beatus, 2. Tim. VI, 15. cognoscendo scilicet summam Essentiæ suæ perfectionem, eam inquam, quâ perpetuo vñ omnes non tantum rerum, sed & relationum Ideæ *γυναι* ac *ἡεραχλητισμένα* ipsi obverfantur. Ebr. IV, 13. Quo sensu nisi Intelligentiam DEI præsupponas, cessabit ipsa Harmoniæ Divinæ forma, si enim DEO omnia simul non obverfantur, momentum erit in DEO, quo Scientiæ suæ *πληροφορίαν* non habebit, & si dicendum quod res, nunquam habebit, cum dubiorum præcipuè circa creaturas DEI, in Homine fundamentum sit, quod omnes rerum relationes simul cognitatas non habet, hinc semper dubitamus, sitne aliquod rei phænomenon adhuc residuum. Quo posito, vel aliquando absque decretis erit Essentia Divina, hinc Justitia, hinc misericordia, hinc ira &c. cessabunt; vel decreta aliquando erunt corrigenda, & per consequens ipsa Misericordia, Justitia &c. quod quàm harmoniam in simplicissima DEI Essentia auferat, quis est, qui nec me monitore, non videat? Illa vero quæ hæctenus in Intellectu, eodem modo & in *Voluntate DEI* velimus esse præsupposita, nec respectu *a)* dubium hinc ullum probabile putamus, agnoscentibus etiam hanc veritatem ipsis Gentilibus; Hinc *Hierocles in aureum Carmen Pythagoræ* καὶ Ἰὴν ἀγαθότησα inquit, εἰ ἐπιβλήσῃς ἔχει, (θεός) ἀλλ' ἐσιωμένῃ. Bonitatem non superadditam habet. (DEUS,) sed essentialem. Ubi ἀγαθότης sensu Pythagoricorum non equipollet ἧ καλῶ, quasi totam Essentiæ DEI Perfectionem exprimat, sed specialius sumitur pro Determinatione Voluntatis Divinæ, fluente ex absoluta illa Pulchritudine seu perfectione DEI. vid. *Aut. Kabbala denudata P. II. Apparatus*

in Libr. Sohar, & Joh. Dietericum in Antiqu. Bibl. N. T. in voce 'Aya9ds. Respectu β) præsuppositum velimus, omnia Voluntatis Divinæ decreta esse æterna, nec realiter alterum post alterum formatum, sed omnia simul cum DEO extitisse. Quod præsuppositum præcipue Crellium ferit L. de DEO p. m. 341. sqq. Utrumque vero, quod assertum de Voluntate DEI esse volumus, unico exprimit Augustinus effato Libr. 12. Confess. cap. 15. *Voluntas DEI inquit, non est extra ejus essentiam; unde non eum modo velle hoc, modo velle illud; sed semel & simul & semper velle omnia, quæ vult, non iterum & iterum, neque nunc ista, nunc illa, nec velle postea, quod nolebat, aut nolle quod prius volebat, quia talis Voluntas mutabilis est; & omne mutabile æternum non est.*

§. 3. Fluit ex his, quod tertio loco certum esse & indubitatum hac in Tractatione velim, Primo, quod quidem *rationalis* sit meditatio: Quemadmodum abstractionum omnium, quas mens nostra facit, fundamentum est rerum Compositio; ita inique in DEO fieri posse abstractiones mentales, quibus, quod vult, abstrahamus ab eo, quod intelligit; quia utrumque non sit accidens, sed ipsa ejus Essentia, ut unica, ita pariter simplicissima; non tamen fatis *theologica*, ex ea ratione, quia objectum *Theologiæ* ut cognoscendum generi Humano proponitur, in hac Revelatione, quæ Essentiam illam simplicissimam convenienter intellectui nostro nobis accommodavit. Hinc rectissime *Rambam, More Neboch. c. 53.* תורה בלשון בני אדם res quæ in Lege, tractantur more humano. Secundo, quod plane irrationale ac *Theologiæ* inimicum sit, reales inferre attributorum ut ab Essentia; ita à se invicem differentias. Quod utrumque præsuppositum ur-

Præsup. III.
Facultatis in
DEO pati-
untur abstra-
ctionem mē-
talem, non
realem.

get *Dionys. Petavius in Theol. Dogmat. T. I. L. I. vid. Greg. Nyssen L. XII. Basilius contr. Eunom. it. Epiphani. Hæres. LXXVI.*

Præsuppositorum æquitas respectu ipsorum met & Tractationis totius,

§. 4. Ut vero de Postulatorum officio constet, ratio semper est habenda Æquitatis Suppositorum in se, h. e. quàm sint vera ac demonstrata, quàm æquitatem satis me jam ostendisse confido in ipsa Præsuppositorum meorum Diductione. Alterum cujus ratio habenda, est Æquitas Præsuppositorum respectu totius tractationis. Quo pacto qs. καὶ ἄρα id de quo tractare sit animus, insinuant, viamque sternunt Definitionibus, adeo ut primò inferant, Tractationem meam non fore Philosophico-physicam, ut Gratiam DEI inquisiturus, intelligam harmonicam ac utilem perquam generi humano connexionem omnium, ex qua, quicquid naturà boni homini contingit, resultet, consule Præsupp. I. Deinde, tractationem meam, non lubricis superinædificari fundamentis, qs. de Gratia DEI sim tractaturus mutabili, inconstanti & de qua, quia aliàs ipsa revelatio forte lubrica esset, nihil certi inferri posset, conf. Præsupp. II. Tandem, tractationem meam non posse esse confusam ac minus distinctam, quia Gratiam DEI examinaturus non rem examinem cum aliis Ideis adeo implexam, ut nullo modo singulatim considerari absque ceteris queat, confer Præsuppos. III.

ARTIC. II.

DE

TERMINORUM EXPLICATIONE.

DEF. I.

GRATIÆ

Remo-

Remotis igitur, quæ vel aliquam saltem aut
 falsæ suspitionis aut præjudicii nebulam élon-
 ginquo tractationi meæ offundere poterant,
 in specie nunc terminos hac vice primarios
 ab omni & obscuritate &, quæ minus rationalem
 procedendi methodum decet, ambiguitate vindi-
 care conabor, inter quos primo prodeat *Gratiæ* ter-
 minus, secundum quam DEUM exprimi volunt ceu
 benignum ac misericordem Patrem. Pf. CIII.) nec
 vero levis est, quæ terminum hunc involvit, ambi-
 guitas, sed, si quis alius, hic certe ab homonymia
 validissima erit redimendus, quod verbis non pro-
 prio acumine natis, sed rem hanc mirifice edocen-
 tibus *Summe Reverendi Dni Præsidis, Patroni ac Promo-*
toris nunquam non Colendissimi illustrabo; Si qui alii in-
quit, in Theologia Christiana Termini ambigui occurrunt,
Et ambiguitate sua in gravissimos errores deducere apti,
certe hi ipsi sunt a quibus materia nunc nobis pertractanda
denominatur, quorum omnium primus est terminus Gratiæ
vid. Tract. de Gratiæ DEI salutif. universalis Et partic.
Conciliat. Sect. II. Subf. I. §. I. Accipitur autem Gra-
 tiæ vox vel (1) generalissimè, quo omnem respec-
 tum DEI paternum h. e. Benignitatis Divinæ ad
 Creaturas suas, in specie vero Hominem exprimit,
 quo sensu frequens est apud *Homerum* Patris appel-
 latio, sic *Jovem* *πάτερ ἀνδρῶν* *ἢ θεῶν* *ἢ* vocat, & *En-*
nius: Divûmque Hominumque Pater Rex. *Varro de LL.*
4. vid. Joh. Pearsonii Expos. Symb. Apost. Art. I. Sic
 vocabulum Gratiæ *Pelagius* accipiebat, pro Gratia
 creationis, seu gratia creatrice quatenus in Homi-
 ne in miseriam prolapsò, aliquid ejusdem adhuc su-
 perest Gratiæ in reliquis notitiæ de DEO & con-
 scientiæ. vid. *Joh. Gerh. Vossius in Hist. Pelag. Theol.*
 ol.

ol. *Disp. XXIX.* & quomodo hac ipsa voce *possibilitatem naturæ à DEO conditæ h. e. rationalem Voluntatem intellexerit, prolixius ex Historia Pelagianismi deducit Magnif. Dnus Præses l. c. §. 2. conf. Joh. Dieterici Antiquit. Bibl. N. T. voce χάρις.* Sumitur vero & alio sensu (II) *μελωνιμῶς, pro donis ex gratia donatis & collatis. Ephes. IV. 7. 1. Petr. IV. 10. quo modo sumpta Gratia iterum vel omnia in genere Gratia Divinae dona exprimit, sic Salus & vita æterna DEI donum dicuntur, vel in specie (α) dona inherencia, ultra naturæ vires Homini collata, quam Significationem præcipue contra Pelagium Patres sibi familiarem habent, β) cùm autem de Gratia & Vocatione agunt per Gratiam, non tam de interiori animi motu, ac s. illustratione mentis s. Voluntatis inflammatione loqui, quam de externo aliquo beneficio DEI, veluti Evangelii prædicatione, aut statu aliquo vitæ, ad quem occulto deinde animi instinctu trahamur, observat Lojolarum Doctissimus Dionysius Petavius in Theol. Dogmat. L. IX. cap. IV. Hinc annotat Theoph. Alethinus ad h. l. Petavii, nonnullos contendere, antiquioribus illis Christianorum ignotum fuisse efflatum illum internum. Vel denique omnium Specialissime hoc Gratia verbum sumi aliquando observo, quando de sola per Evangelium illuminatione ac adoptione in Filios DEI dicitur à Patribus, sic v. g. Ephes. I. 6. sumi vult Chrysostomus, Hom. I. ad h. l. Ἰὸ γὰρ inquit, ἐναρέτης γενέσθαι, καὶ πιστεῦσαι, καὶ προσελθεῖν, καὶ ἴστο μὲν αὐτῶ ἢ ἴα καλέσαντος, πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, Ἰὸ δὲ NB προσελθόντας ἰσοῦτων ἀξιώσαι ἡμῶν ὡς ἐυθῆως ἀπὸ ἐχθρας εἰς ὁμοθεσίαν ἀγαγεῖν, ὑπερβαλλέσης ὄντως ἀγάπης. Plures admodum vocis hujus acceptiones explicatas vid. apud Petavium l. c. & in Historia dogmatum Pelagianorum & Semi-Pelagianorum. Cap. II.*

II. III. & IV. *Oper. Theol. Tom. III.* à pag. 308. ad 318. *conf. etiam cap. VIII. p. 325. fqq.* Unica tamen ad huc est vocis hujus notio scopum nostrum quam maxime attinens, observata vero à *Joh. Dieterico* l. c. quando (III) *ιδίως & proprie attributum aliquod in DEO notat,* quo sensu tamen triplex iterum ejusdem usus, *quandoque* enim sumitur pro attributo DEI Benignitatis essentiali, ita in Scriptura *χρηστότης* audit; *quandoque* pro attributo *εὐμενίας*, quando ille affectus benevolentiae Divinae ad Homines dirigitur, & quidem in peccatis mortuos; *quandoque* pro attributo DEI, quatenus in ipso actu gratioso sive exercitio consideratur, inque effectum quoad Homines deducitur. Sic sumptam Gratiam DEI improvide admodum adhiberi contra Hæreticos disputantibus accuratissime sibi observasse videtur *F. Bruno Neuffer* in *Prodromo velitari adversus Opus tripartitum Henr. de Noris P. I. c. I.* cum distingvenda sit in habitualem, per quam formaliter justificemur, & actuaalem, per quam bene oremus, agamus &c quæ notio quid jam juxta Pighii sensum inferat, vid. apud *Lud. Le Blanc* in *Thes. Theol.* pag. 502. Alia longe est, (quomodo Nostrates Gratiam evolvunt,) Gratia miserans, & Gratia sanctificans vid. *Vir Summe Reverendus, Joach. Justus Breithaupt* in *Thesibus Credend. & agendorum. L. III. c. I. & II.* Prolixius hoc explicat *Summe Reverendus Dominus Præses* l. c. Alias quam plurimas Gratiaæ acceptiones vid. apud *Ludov. Le Blanc* in *Thesibus Theol.* pag. 500. Nobis Gratiaæ Significationem nullam tribui velimus, nisi quæ exprimat Attributum Benevolentiaæ Divinaæ in ipso actu gratioso s. exercitio consideratum, quatenus & imputativè justificat, & actualiter veræ

B

rege-

Regenerationis & Renovationis proximè, remotè actionum pædagogicarum existit causa. Quo sensu à nobis sumpta *Gratiam Redemptionis* involvit, vocatam aliàs *Gratia Objectiva*, simulque illam, quæ apti reddimur applicationi Gratia objectivæ, vocatam *Gratia Subjectiva*, quæ DEUS bonam indolem, bonosque motus incipit & absolvit.

DEFINIT. II.

UNIVERSALITATIS.

Quoties autem in hac Tractatione Gratia à me exposita Universalitatem adscribo, nolim (I) intelligi *Universalitatem Synechdochicam*, qualis occurrit Num. XIV, 1, 5, 9. it. Exod. XXXII, 3. & in N. T. Matth. III. comm. 5. ubi *πᾶσα ἡ ἰουδαία*, h. e. omnes Judææ Incolæ καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος, quod redderem: Et omnes finitimi. Nolim enim nunc inquirere in sententiam Clariff. Grotii in h. l. an *περιχώρος* & adfita significare possit, & si potest, an h. l. probabilius illos exprimat, qui habitabant respectu Judææ trans Jordanem, cum facile meo nunc instituto satisfiat, ostendisse saltem, verbum *πᾶσαν* sumi Synechdochice, quod nemo non absque medemonstrante credet quam facillimè, sensus aliàs foret: DEUM ex omnibus aliquorum misereri. Sed (II.) *distributivam*, quæ singula comprehendat generis humani individua, qualis Universalitas proprietatis est, nec melius illustrari potest, quam locutionibus Philosophorum *περὶ ἀρχῶν*, quæ sane prædicata suppeditant Subjecto in absolute univèrsali sensu sum-

sumpto applicanda. Sic. v. g. Thales ἐκ ὕδατος πάντα εἶναι dixit. Anaximander : τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἀπειρον, ἐκ γὰρ τῆς πᾶσι γίνεσθαι. &c. ubi semper τὸ πᾶν-
 τᾶ, universalitatem singularum in individuo rerum notat. Hancce Universalitatem absolute spectatam hactenus, si cum χάρις consideres ad Gratiam supra explicatam, duplicem evadere observabis, *nunc enim se extendit in omnes Homines ceu creaturas tantum*, hinc *Universalitas Providentiae*; nunc in omnes homines quā lapsos ac miserabiles hinc *Universalitas misericordiae*; Utraque fundamentum est Paternitatis in DEO, quatenus illa refertur ad Creaturas; hinc prima præsupponit, (חולדות הכל) *generationem rerum*. Gen. II. 4. propter quam unum nunc habemus Patrem à quo sunt omnia. 1 Cor. VIII, 6. Altera præsupponit Ἀποκοίνωσιν θελήματος αἰσῆ *Generationem per gratiosam ejus voluntatem* Jacobi I, 18. propter quam verus ille Pater est, à quo nominatur tota cognatio, quæ est in Cœlis & in terra. Eph. III. 15. conf. Reverendiss. Pearson. l. c. Art. I. Tantum autem adest, ut solo priori sensu Universalitatis notio nobis sumatur, ut potius notam inuramus illis, qui *Gratiam DEI universalem illam solam vocant, quæ DEUS omnibus Creaturis in aliqua miseria constitutis, aliquo modo succurrit, cui sive misericordiae sive Gratia, sive Amori, debeant Creature esurientes Cibum, sitientes potum, egrotantes sanitatis restitutionem, doloris mitigationem dolentes, Consolationem tristes, Captivi Liberationem, nudi amictum, deserti auxilium. &c.*

Universalitati itaque in hac Tractatione talem tribuo notionem, quæ distributive vera sit, ita ut omnes individualiter Homines, (eoque seclusos ve-

lim Angelos, contra Originem) qui quidem hoc ævo fruuntur, (eoque exclusum velim Purgatorium Pontificiorum cum duobus Limbis) non quã Creaturas, sed quã lapsos ac miserabiles complectatur. Quam eandem Universalitatis notionem fecit *Excel. Dominus Præses I. c. §. VI. conf. ex Nostratibus D. Hutterum in Irenico vere Christ. Dannh. in Hodosoph. Phæn. IX. &c.*

DEFIN. III.

VOLUNTATIS ANTECEDENTIS.

OMne autem id, quod de Gratia DEI tractabitur, sicut ad Voluntatem DEI refertur; ita quicquid de Gratia Universalis, ad Voluntatem referemus, quam antecedentem vulgo vocant. Est autem triplex præcipue Voluntatis Divinæ notio evolvenda, Accipitur enim (I) *pro ipsa Essentia DEI*, quatenus principium est, & facultas quædam, quæ velle potest, sicut in Homine animæ rationalis facultas, à qua Libertas, & actiones morales hinc inde dependent. Quo sensu sumptæ Voluntati DEI duas præcipue affectiones assignat *Episcopus in Instit. Theol. L. IV. Sect. II. cap. XX.* *Primo*, quatenus natura seu facultas naturalis est, appetitu rationali prædita, Necesariam objecti sui appetitionem. *Deinde*, quatenus principium est electionis, libertatem appetendi. In quo tamen ab acumine Episcopi aliàs mirifico, dissentire hac vice liceat, ideo quod in *δυνάμει θελήσει* s. in facultate volendi nulla adhuc datur ab objecto aliquo externo determinatio, sed unica facultatis hujus, quã facultatis natura in eo consistit, quod vel appetere vel averfari aliquid possit, ita tamen ut utriusque possibili-

bilitas (quæ in actu primo consistit) indifferenter se se habeat, ideo quod propter objecti absentiam nondum determinatur. Deinde volitio objecti alicujus necessaria non aliam habet facultatem, quam volitio objecti alicujus liberrima, cum velle necessario & velle libere jam determinationes inferant facultatis volendi, quæ necessario fieri debent ab objectis, nullis tamen adhuc facultati huic presentibus. Adeoque in id imegisse videtur, Vir alias satis ingeniosus, quod confuderit cum concretiva, ideam abstractivam, quæ concretiva idem est cum Volitione, quemadmodum abstractiva ob presentissimam sibi semper totam Essentiam, plane in DEUM non cadit, nec de eo cogitari potest. Adeoque minus recte Voluntates Dei considerari posse videtur sub notione facultatis volentis. Exprimit autem notio hæc (II) *ipsum volendi actum*, quo sensu nominari solet Volitio sive *θέλησις*, estque nihil aliud, quam facultatis volendi Usus. Quemadmodum autem priori modo plane non sumi observata fuit hæc notio in Scriptura Sacra; ita posteriori ratione usurpatur Apoc. IV. 11. Notare denique potest (III) *objectum θέλητόν*, sive illud operationem sive Legem DEI exprimat, quæ Præceptum alicquod DEI complectitur & hujus Obedientiam vel inobedientiam sequentes promissiones aut minas, quo pacto omnium frequentissime Scriptura Voluntatem DEO tribuere observatur. vid. Ioh. VI. 41. fqq. Rom. XII. 18. Rom. XII. 2. &c.

Quod autem meam nunc tractationem attinet abesse ab illa velim notionem primam ac ultimam, solaque secunda est, quæ quod per Voluntatem antecedentem ipsum volendi in DEO actum intelligam, nunc exponat, quam antecedentem non voco, (I) quod

quod alia sit, eaque distincta à Consequente, quam realiter tempore antecedit; sed quod ordinem saltem Essentiæ Divinæ respiciat, qui in fundo Divinitatis realiter quidem existat, non vero successive fiat, vid. post Lutheranos *Cracius, Theologus ac Prof. Bremensis*, in *Syntagm. Theolog.* L. III. c. 16. Th. 19. & *Thomas Aquinas* in *Summa* P. I. qv. 19. artic. 6. Cum vero (II) Voluntas antecedens dicatur vulgo Beneplacitum Dei de salvandis omnibus Hominibus, nolim id intelligere, quod *respiciebat omnes Homines in Lumbis Protoplastorum*, de quo Sap. II. 23. Sed quod *respicit homines jam lapsos & in miseria constitutos*, adeo ut Lapsus generis Humani, sive status post actum ejusdem nunc non inferat circumstantiam in Objecto, sed potius præsuppositum in objecto, aliàs non daretur Beneplacitum DEI de salvandis omnibus Hominibus post Lapsum, quod Voluntatem antecedentem vocant, quia non daretur objectum indifferens, quod respectu circumstantiarum, cum quibus deinceps debet considerari, plane sit liberum, ut concipi aliquando possit absque omnibus circumstantiis. Hoc autem modo explicata hæc notio aliquid tamen adhuc habet quod à conceptu ejusdem velim sejunctum, scil. III) affectum simplicis complacentiæ, qui vel Simulationem in DEO, vel impotentiam nescio quam arguit, removente conceptu eodem *Magnifico Domino Præsidente in Inquis. Armin. Dissp. II. Ann. V.* conf. ejusdem Consens. Protest. fundam. nuperrimè editum & Dissensui Protest. Præterfundamentali subjunctum Sect. I. §. 12. *Et. B. König. in Th. Pos.* Cum potius efficacissimum velim hoc in DEO omnes Homines salvandi Desiderium, quod per חַפְּזָה à Textu V. T. à N. T. autem per χαριτιν expri-

primi Autor est *Clarissimus inter Reform. Theologus ac*
Interpres Joh. Coccejus in Lexico-Hebraico Chaldaico in voce
 777 fol. 251. col. a. Tandem illud præcipuum est,
 quod notionis hujus intelligentiam, qualem hac in
 Tractatione volo, promovet, quod IV.) non illam
 tantum intelligam voluntatem in DEO, qua sub con-
 ditione aliquid desiderat, qualis est notio Theolo-
 gorum, quando Voluntatem antecedentem esse vo-
 lunt, qua DEUS ut benignissimus Pater velit omnes
 homines salvos fieri. vid. *Damasc.* L. II. c. 29. & qui
 Eruditione ac prudentia de Ecclesia nostrâ bene
 meruit, *Meisner.* P. I. *Philos. sobr.* S. 4. qu. 6. Idem in
Antropol. d. 3. q. 4. th. 20. conf. in Theologicis ac
 Philologicis Celeberr. *Theodor. Hackspan.* in *Distinct.*
 & *Division.* term. p. m. 671. sed simul intelligo illum
 misericordiæ Divinæ affectum, quo DEUS omnibus
 Hominibus absque prævisione aut consideratione ul-
 lius circumstantiæ benevult, bonaque confert. Quæ
 notio utique contraria est illi, quam h. l. format.
Sim. Episcop. in *Instit. Theol.* L. IV. S. II. c. 21. *Volun-*
tatem enim hanc ante prævisionem esse conditionatam in-
quit, absolutam vero post præscientiam. Etsi enim, pergit,
antecedens vocatur, quia DEUS vult salutem omnium Ho-
minum secundum se, nulla habita ratione circumstantiarum,
ac proinde in ordine ad eos, quos DEUS præscit Condi-
onem amplexuros, consequens Voluntas dici debere videatur,
tamen hoc etiam antecedens Voluntas dicenda est, ex mente
Damasceni, quia accedente conditionis impletione, Voluntas
salvandi omnes non mutatur, sed confirmatur, & quæ antea
erat Voluntas conditionata respectu omnium, tum fit absolu-
ta, respectu istorum præscitorum. Pace autem Viri Do-
 ctissimi primo observare liceat *Πευδομαρτύριον* quod
 autoritati *Damasceni* inædificare studet. Certe enim
 ipsa

ipsa *Damasceni* verba, quæ habet L. II. de *Orthod. fide*
 cap. 29. plane in contrarium declinant, ita autem
 illa: *Scire oportet (ὡς ἰθεὺς προηγουμένως θέλει πάντας σω-*
θῆναι.) DEUM præcedenter velle omnes salvari. & regnum
ejus consequi: non enim ad puniendum nos plasnavit, sed
ut efficiat nos bonitatis suæ participes, ut bonus: peccan-
tes autem puniri vult, ut justus. λέγεσαι ἐν τῷ μὲν πρώτῳ
προηγουμένον θέλημα καὶ εὐδοκία ἐξ αὐτῆς οὐ, τῷ δὲ δευτέρῳ ἐπό-
µενον θέλημα. καὶ παραχώρησις ἐξ ἡμετέρας αἰτίας. Quæ
 quidem verba primo intuitu id habere velle videntur,
 quod exfugit Episcopus, respectu ultimorum,
 non vero idem & in priorum determinatione
 inveniet, dum enim προηγουμένον θέλημα illam in DEO
 saltem Voluntatem vocat, qua vult πάντας σωθῆναι,
 certè quis est, qui Voluntatem, qua post prævisionem
 aliquot saltem vult salvari hūc referat, cum
 particularis determinatio Damasceni Descriptionem
 fugit? conf. *Mentzerum & Pelargum in Not. ad Damasc. l. c.*
 Hoc pacto stabilita antecedentis Voluntatis
 apud Damascenum explicatione, verba de
 Consequente Voluntate aut requirunt axioma
 Logicum vulgare: Unius positio non est alterius
 exclusio, aut voluntas de salvandis aliquot ex
 prævisione fidei plane non datur. Eodem modo
 explicandum esse puto *Thomam Aquinatem Summæ P. I.*
qu. 19. artic. 6. allegante Summæ Reverend. Domino D.
HOLTZFUSS in Tr. Theol. de DEO, attrib. ac Decret.
Divin. Accedit deinde, quod omnia illa quæ pro
 fert Episcopus inferant respectum circumstantiæ
 fidei sc. in objecto, quod ipsum facile acuminosissimus
 Autor subolfacere poterat, considerans, se
 Voluntatem consequentem definitivisse, quod sit
 Voluntas, qua DEUS aliquid velit, non secundum se, sed
 habi-

habita ratione circumstantiarum, cujus contrarium vellet, si non essent tales circumstantiæ. Fiat applicatio, Voluntas DEI consequens, vult aliquos salvos fieri, non secundum se h. e. absolute, sed quia decretum hoc jam præcedit circumstantiæ, Obedientiæ scil. fidei finalis præscientia, cujus contrarium vellet, si non adesset Obedientia fidei. Quæ vero, unà cum exceptionibus, quæ formari possent, urgendi prolixius, locus hic non est. Certe, saltem sufficiat, non congruere illam cum notionibus Nostratum, quibus Voluntas antecedens ideo sic appellatur, quia Considerationem Obedientiæ vel Inobedienciæ Hominum præcedit. Vide Significationem hanc pro perspicuitate sua luculentissime exponentes, *B. Gerhard. in LL. Theolog. Tom. II. art. de Elect. & Reprob. §. 79. Eruditissimum Calov: in System. Theolog. Tom. II. p. m. 449. it. Meisner in Philoſ. Sobr. S. 4. q. 6. Accuratisimum Brochman. Syst. theol. Tom. I. art. de Gratia DEI cap II. Casp. Heunischium in Thesauro Disput. Loc. II. de DEO. p. m. 77. &c. conf. omnino consentientem & prolixius notionem hanc verbis Crocii explicantem Dominum Præsidentem in Concil. Grat. Univ. & part. Subf. I. Art. I. Est itaque mihi Voluntas Antecedens Actus facultatis in DEO volentis efficacissimus, quo post Lapsum mortalium generis (1) omnibus Hominibus absque prævisione aut consideratione ullius circumstantiæ bene vult, bonaque sufficientia omnibus re ipsa confert, ad finem Salutis æternæ consequendum, quam (2) omnibus eodem quoq; serio vult fieri, hac tamen conditione, si credant. Duplex itaq; inest Conceptus, quorum primus infert efficaciam Voluntatis, alter intentionem. Primus absolutam; Alter conditionatam indicat Voluntatem. Quem vero sigilla-*

C

gilla-

gillatim in Tractat. mea conceptum innuam, admo-
nebo semper.

DEFINIT. IV.

ÆQUALITATIS ET INÆQUALITATIS.

REstant Æqualitatis & Inæqualitatis notiones ad-
huc explicandæ, quæ tantum abest, ut (I) agant de
Æqualitate aut Inæqualitate, quatenus relativè
intercedunt remunerationem DEI & Hominum
opera, quin potius proportio talis post Lapsum DE-
UM inter & Hominem plane non datur, nec Arith-
metica (ut loquuntur) nec Geometrica. Fœderalis
datur quidem, sed saltim ex Gratia. Quia vero (II)
non tantum ea, quæ post exercitium Liberi ar-
bitrii agimus, Gratiæ Divinæ tribuenda, sed præci-
pue ea, quæ ante Usum arbitrii existunt, & concipi-
untur ceu principia Libertatis ejusdem, Gratiæ præ-
venienti non possumus non adjudicare, qualia sunt,
ipsa de beneficiis DEI convictio & accedens verbi
illuminatio, quatenus hæc omnia subjectis in eadem
per se conditione constitutis, parili mensura extensive
& intensive tali cœlitus contingunt, Æqualitatem,
quatenus é contrario diversa mensura utroque mo-
do considerata suppeditantur, Inæqualitatem voca-
mus, ita ut utriusque respectu Homo sit immeritus,
adeoque ultra statuatur, nulla tamen vel injustitiæ
vel imprudentiæ DEO culpa affingi possit. Sic Ter-
minorum, quotquot in tractatione nostra obscuriores
videri poterant, explicatione facta, ad ipsam de Gra-
tia DEI Meditationem devolvemur.

CAP.

CAP. II.

PRAGMATOLOGICUM

SECT. I.

DE

GRADIBUS GRATIÆ DIVINÆ

S. I.

DE attributo nunc Gratia Divina modo realio-
 dri acturis vastissimus illius occurrit conceptus. Gratia Divi-
 na quadru-
 plici mo-
 mento reve-
 latur.
 Quemadmodum enim omnium in DEO Attri-
 butorum Abyssus infinita existit, (quæ causa est, quod
 inadæquate omnia concipiamus) simulque simplicis-
 sima; (hinc confuse omnia cognoscimus) Ita discrim-
 men utrumque haud leve insinuat inter Considera-
 tionem Creaturarum physicam & Numinis Meta-
 physico-theologicam, exulantibus quippe faventibus
 Philosophis visibilis mundi attributis, qualia sunt v.
 g. τὸ πεπεσμένον juxta *Diogenem* (hinc cognitionis adæ-
 quatæ principium cesfat,) & ὁμοιοπέεια juxta *Anaxago-
 ram*. (hinc distinctæ cognitionis fundamentum abest)
 vid. *Plutarch. de Placitis Philosophorum*. L. I. c. 3. & L.
 II. c. 1. Quam vero difficultatem haut parum di-
 luit, quod extra hanc abyssum sese manifestaverint
 attributa DEI (etsi plenissimis buccis contranitatur,
 nescio quis, apud *Sam. Parkerum* introductus Deista
 vid. *Disp. II. de DEO Sect. I. p. m. Edit. Londin. 106.*) e-
 jusque adeo quod in DEO absconditum est, clara
 quædam ac juxta ordinem revelationis distincta reli-
 querint rudera, juxta quæ omne id, quod de Essen-
 tiâ hæc mysteriosâ judicium ferimus, componatur.
 Quæ si in specie in hoc Gratia DEI Examine obser-

C 2

ve.

vemus, juxta Gradus quibus objecto Homini scilicet applicatur, eandem concipiemus quadrupliciter. Innumeris enim defectibus obnoxius est Homo, indiget itaque non gratia tantum, sed gratiæ divitiis Eph. I. 7. *Mortuus est in peccatis*, indiget itaque Gratiâ quæ eundem excitet ad vitam, moveatque membra ejus, ut recepto Spiritu ingredi discat & currere. *Ignavus est*, præveniente itaque ac præparante gratiâ opus habet, ut ad eandem in viis Domini alacris reddatur. *Non idoneus est*, ex se ipso, tanquam ex se ipso, quicquam facere, necessaria ei itaq; est gratia, quæ in ipso id operetur quod suapte virtute agere nequit. Si *Spiritus sit promptus, caro ubique vacillat*, cooperantem itaq; & adjuvantem sub quâ perficientem requirit gratiam, quæ carnem sustentet. Quam Gratiarû Divinarum catenam exprimere placuit verbis *Summe Reverendi Domini Fechtii Theologi ævi nostri Celeberrimi vid. ejus, Aphorism. de Ordine modoque Gratiæ Divinæ. Aphor. V. p. 9.* Nec moramur illos, qui nescio quas Gratiæ classes cum *Augustino* aliisque Patribus distribuunt in *prævenientem, excitantem, moventem, præparantem, operantem, cooperantem, concomitantem, adjuvantem, subsequenter, perficientem*, cum sane præveniens movendo excitet; Adjuvans cooperando subsequatur, subsequendo concomitetur, concomitando tandem perficiat Thesf. V. 23. ut adeo superabundans Gratiæ Divinæ copia à Theologis saltem plerisque quadruplici gradu exprimatur, *prævenientis*, quæ servitute peccati h. e. Servo arbitrio nos liberat, Joh. VIII. 32. *præparantis*, quæ inclinationem versus bonum adauget, (A& XVI. 14.) *operantis*, quando DEUS in nobis operatur 7º perficere. (Philipp. II. 13.) & denique *adjuvantis*, quæ stabilit; roborat, fundat. (1. Petr. V. 10.)

§. 2.) Que-

§. 2. Quemadmodum itaque DEUS est DEUS ordinis, 1. Cor. XIV. atque ordo est, per quem aguntur omnia, quæ DEUS constituit, juxta *August. Libr. de ordine ad Zenobium, qui habetur Tom. I. Opp. c. III. vid. omnino Magnif. D. Joh. Christ. Becmann. in Diff. priori de Ordine Cap. I. §. XI. p. 12.* ita Gratia ejus incipit ab illo gradu qui Naturæ est proximus, quod minus consideratum januam quondam aperuit *Pelagio*, suis de viribus naturæ contra *Manichæismum* hypothesibus. Quibus evitandis sollicita de Discrimine Naturæ & Gratiæ accedat Meditatio. Et quidem observat Paulus in *Epist. ad Romanos c. I.* indidisse DEUM Homini occultos quosdam stimulos, qui eundem pungant & vellicent, deque malis angorem mentibus ingenerent, bonorum vero executionem tranquillitate compenfent. Qui quidem instinctus *radicaliter* considerati ad naturam pertinent, hinc Gentiles *ἡ φύσις* naturâ dicuntur facere opera Legis, (Rom. II.) *respective* autem considerati, quatenus arguunt intentionem Divinam, præstant actus pædagogicos, & ad Gratiam juxta Def. 1. sunt referendi. Quod ut clarius evadat (I.) eò Naturam extendemus, usque dum Luctam offenderimus in Homine, quæ non potest non utriusque esse terminus. Hujus vero Meditationis fundamentum solidissimum est, id, quod Salvator innuit, Regnum cum se ipso discors esse non posse. Matth. XII. 25. sqq. cf. Marc. III. 22. sqq. it. Luc. XI. 15. sqq. Quousque itaque sensibilibus inservis, peccatoque alto obrutus somno indormis, pacata sunt ossa Tua, nullumque in Te Bellum, dum de DEO non cogitas. Quem statum Hominis graphicè depingit Sapientiæ Libri Autor in toto Cap. II. cujus præcipue

vers. 12. sqq. notandi, ubi Justus dicitur *δύσχετος*; *Est contra utilitatem nostram*, quia naturalis status omnes de DEO ac Legibus honestatis cogitationes sibi inimicas ac inutiles putat, ubi vero de utilitate Conversionis nostræ ad DEUM ac inutilitate s. potius damno Status sensibilis naturalis non convincimur, nec possumus cogitare quidem de peccatis deserendis; Talis itaque est natura, peccatis ac sensibilibus tam alte indormiens, ut arbitrium mentis nostræ exinde plane evadat servum. Quamprimum vero obloquentem Conscientiam, meditationes de DEO, de Dependētia mentis nostræ à DEO, de immortalitate, saltem per Rationem dubia adhuc, ac ambigua Animæ nostræ, auscultamus, en! Lucta quædam existit interna quæ ideo quod Lucta est, non ad unum idemque pertinet, sed alterum sit naturæ oportet, alterum Gratiæ. Hinc primum Naturæque proximum Gratiæ Divinæ Gradum (II) *Prævenientem* scilicet, ita concipiemus, ut nunc DEUS agat in Homine *per actus pedagogicos*, nunc *per verbi sui operationem*. (N) Prius illud, quemadmodum omnium rerum ordinem DEUS tenet, rursus peragitur suis gradibus, quos proponam verbis D. *Joh. Hülsemanni* cap. IIX. *Brev. Theol. Th. II. Vocantur*, inquit, *omnes Homines NB Objective per propositionem regiminis & beneficentiæ Divinæ in creaturas. NB Effective, per suscitationem conclusionum practicarum in mentibus infidelium, INÆQUALI TAMEN MENSURA, ad inquirendum de vero cultu DEI. Quæ Suscitatio fit à DEO per influxum gratiosum merito Christi partum, conf. D. Joh. Adam. Osiander P. III. Colleg. Syst. Loc. VI. Th XXI itemq; Loc. X. Th. II. Qui conceptus ita sunt evolvendi, ut disquiramus.*
a, Quid mens nostra de DEO percipiat, ubi ante omnia

mnia *Dependentia* à DEO cognitio occurrit Animæ
 rationali, quatenus (1) Conscientiam habet *Creationis*
sua. Quando enim (quod evitare non potest) pri-
 mò omnium anxia de origine sua sollicitudo occur-
 rit menti rationabili, *nec semet sui causam esse posse, nec*
nihil, nec aliquid quod DEUS non est, demonstrative
 plane concipit. *Non se ipsam*, quia nulla hujus me-
 moria, quia entia æterna multiplicarentur, quod ta-
 men quam refutetur singularum rerum harmonia
 mirifica, offendit *Athanasius*: καὶ ἡ τῶν πάντων μεθ' ὁμοειδίας ἀρμονία, ἡ πολλὰς,
 ἀλλ' ἓνα τὸν αὐτῆς ἀρχοῦσα, καὶ ἡγεμόνα δεικνύουσα, λόγον ἔχει ἂν γὰρ
 εἴπερ ἦσαν πολλοὶ τῆς κήσεως ἀρχοῦτες ἐσώζετο τὸ αὐτῆς τῶν
 πάντων ἀλλ' ἦν πάλιν ἅπαντα τὰ πάντα, διὰ τῆς πολλῆς.
 Quia denique corpori est immersa, tanquam car-
 ceri cuidam miserabili, cuius ipsa mens nostra exo-
 fa, dum expers esse malit, quis est, qui non concipiat,
 absque circumsepta sibi materia hæce mentem
 futuram, si à se ipsa extitisset? Nec à *nihilo* *genitam*
se esse ratiocinatur, quia plane obstat universalis-
 simum illud: Ex nihilo nihil fit. Restat, quod
 à *nullo præter DEUM se creatam sentiat*, quia nihil cui
 eminenter ea, quæ ipsa possidet, insunt, præter illud
 Numen, quod independens sit oportet, concipit. Hæc
 tanta sunt, tantoque Rationi inplantata Lumine, ut
 universam fere Gentilium cohortem irradiaverint,
 hinc *Pythagoras*, *Platoque* immortalitatis anima-
 rum rationem allegant, quod DEI sit opificium, ita
 apud *Plutarch. de placitis Philosoph.* L. IV. c. 7. τὸ μὲν λο-
 γικὸν ἄφθαρτον, καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν ἡ θεὸν, ἀλλ' ἔργον τῆς αἰδῆς
 θεῶν ὑπάρχων. Ubi quid per λογικὸν sibi velit cognituro
 observandum est, divisisse hosce Philosophos Ani-
 mam in duas partes, quarum *unam λογικὴν* vocabant,
 h. e.

h. e. Rationem strictè sic dictam, quæ & conceptus conferre, & ex collatis Conclusionem elicere valeat. Alteram faciebant *ἄλογον*, inferiores innuentes animæ rationalis facultates. Quomodo verò allegata à Philosophis ratio thesin feriat, duplici me modo explicare posse confido; Aut enim ex hypothesi disputant, DEUM statuentes unicam totius Univerſi formasse animam, unde suas singuli Homines participant mentes quæ post obitum in universalem illam ceu communem quendam Oceanum refundantur, quam fuisse veteribus Philosophis sententiam, eandem refutans ostendit *Hierocles in Libr. de Providentia*, & iterum *Plutarchus l. c. l. IV. c. 6.* Ubi *πυθαγόρας*, inquit, καὶ πλάτων ἀφθάρτων εἶναι τὴν ψυχὴν, ἐξίσταν γὰρ εἰς τὸ τῆς παντὸς ψυχῆν ἀναχωρεῖν εἰς τὸ ὁμογενές. Aut omnis, quàm argumentum habet, emphasis quærenda in voce *ἔργον*, per quam immediatum τῆς αἰδῆς effectum, h. e. effluxum Spiritualis naturæ DEI intelligebant. De cætero antiquitatis totius suffragio vid. *Macrob. in Somn. Scipion. c. XIV. & XVII. Proclum in Alcibiad. 1. Euripid. Supplic. vers. 532. & sqq. Platon. Phædon. Philon. de mundi opific. Joseph. de Bello Jud. l. III. Plotin. Ennead. 4. c. 6. Stobæum Eclog. Phys. l. I. Jambl. de myster. Egypt. s. VIII. c. 6. conf. omnino Huet. in Concord. Ration. & fidei. l. II. c. 8.*

Nec saltem hoc fundamento Dependentiam suam agnoscit, sed præterea (2) quatenus conscientiam habet *Motoris sui*; Sicut enim suæ ipsius causam esse, inconveniens videbatur; ita simul suæmet Conservatricem, nec enim aliter se concipit continuari, quam ut momento omni denuò ab alio extra se moveatur. Quod quam in *intelligibilibus* obtineat, verbis nunc *Augustini* exprimere liceat, qui l. XIV.

XIV. de Trinit. c. 3. *Ab illa, inquit, incommutabili luce veritatis, etiam impius, dum ab eâ avertitur, quodammodo tangitur. Hinc est, quod etiam Impii cogitant aternitatem, & multa recte reprehendunt, recteque laudant in Hominum moribus; Quibus ea tandem regulis judicant, nisi in quibus vident, quemadmodum quisque vivere debeat, etiamsi nec ipsi eodem modo vivant? Ubi autem eas vident? Neque enim in sua natura. Nam cum proculdubio mente ista videantur, eorumque mentes constet esse mutabiles, has vero regulas immutabiles, videat quisquis in eis, & hoc videre potuerit --- ubinam ergo sunt istæ regulæ scriptæ, nisi in Libro lucis illius, quæ veritas dicitur, unde Lex omnis iusta describitur --- in qua videt, quid operandum sit, etiam qui operatur injustitiam & ipse est, qui ab illa Luce avertitur, à qua tamen tangitur. In imaginabilibus ac sensibilibus σαφές ἀληθές est veritas, cum in explicatione perceptionum sensibilem, quid agat animæ vehiculum, (quod Autor Libri Sapientiæ c. IX, 15. γέωδες οὐκ ὄντος vocat,) concipiamus clare; Quomodo vero & id quod extensum non est, Mens scilicet Spiritualis ac cogitans, ab eo quod extensum est, tangatur, Item, quid eveniat huic motui, & qua facultate gaudeat, ut Objectum, quod menti absens est, nihilque sui motui huic imprimat, menti tamen ceu præsens sistat, Philosophis æque hætenus indeterminatum mansit, quam dicere,*

-- *Quibus in terris inscripti nomina Regum*

Nascantur flores.

hinc totum mentem nostram ad quævis objecta movendi negotium Numini benignissimo deferendum putant. Hoc pacto evenit, ut quamvis cæteri modi, quibus hæc phænomena explicari possent, omnes idem quod volumus suppeditent; *quales sunt: Mentem nostram*

D

nostram

nostram pollere virtute illas Ideas producendi ; DEUM eas simul cum mente, eandem creando producere ; DEUM eas producere, quotiescunque de objecto aliquo cogitemus ; Mentem in se ipsa possidere omnes perfectiones, quas in istis corporibus videt ; nullus tamen est æque difficultatum sterilis, quique, quàm omnes Spiritus in Cogitationibus suis dependeant à DEO evincat fortius, quàm qui statuit immediatum ad quævis objecta Dei motum, quo facit illud ex Arato Poëta Cilice à Paulo adductum: *Ἐν ἀνθρώπῳ ζῶμεν, καὶ κινῶμεθα, καὶ ἔσμεν.* Act. XVII. 28.

Ut vero Dependenciam suam à DEO mens rationalis cognovit hætenus, tum in essendo, tum in cogitando ; Ita porro Beneficentiæ Divinæ toto Die agnoscit plauftra, qualia Providentiæ Divinæ uterque actus accumulatur, Conservatio ac Gubernatio Creaturarum, de quibus Petrus Act. XIV. 15. sqq. Offerit se itaque hic DEUS menti nostræ ceu Summum bonum, aut juxta Platonem ἡ καλόν, sive hoc dicatur ἀπὸ ἡ καλόν, apud Dionys. Petavium c. IV. de Divin. nominibus in Theol. Dogm. ὡς πάντα πρὸς αὐτὸ καλόν, sive ἀπὸ ἡ καλόν καὶ θείων, demulcendo & alliciendo, apud Philopon. L. VII. de Opific. c. 16. Hanc DEI Perceptionem sequatur,

β) Quid mens nostra hac sublevata illuminatione naturaliter concludat ? Ubi occurrunt Principia naturalia, tum theoretica, tum practica. Illa sane mens non concludit, nisi in DEO, cum certe nihil sit, quod tam fortiter mentem convincat v. g. Ex nihilo nihil fieri, ut plane dissentire sit impossibile, nisi vis quædam cui mentem tenendi sit absoluta potestas. Practica autem maximè sequuntur hætenus explicatum intellectus Lumen, quatenus enim de Dominio Divino s. sui Dependenciam mens convincitur, oriuntur

Con-

Conclufiones de DEO colendo, timendo, obediendo; Quatenus de DEI beneficentia: oriuntur Conclufiones de DEI Amore, fiducia, reconciliatione. Quatenus de DEO, ceu ἡ καλῶ, oriuntur Conclufiones de Attributis Divinis imitandis &c. vid. totam hanc materiam abundantioribus Conceptibus deducentem *Rich. Baxter in Meth. Theol. Christ. P. I. c. XII.* Usque huc Actus pædagogici Gratia prævenientis protenduntur, quos equidem Gratia termino dignari plane nolle Nostrates videntur, sic enim *Hülsemannus de Auxiliis Gratia* pag. 26. *Facultates ait, concreate, aut in natura reliquæ, non veniunt nomine Gratia conf. Calovium in Confid. Armin. p. 344. sqq. Scherzer. in Enucl. Brev. Hülsem. c. IIX. th. V. fol. 443. 446. Thes. IIX. fol. 452.* Vocabulum autem Gratia ipsis venire sensu Specialissimo, quo solam per Evangelium supernaturalem illuminationem denotat, arguit expresse *Dn. D. Olearius Theologus apud Lipsienses Celeberimus, quando in Synopsi Errorum Armin. Diss. XII. §. LXVI. p. 64. Relicta vero inquit, post Lapsum rudera Gratia nomine indigna sunt. Nec datur Gratia quædam communis præveniens & NB supernaturalis extra verbum, cuius non-suffocatio sit causa efficiens ulterioris vocationis & Gratia. Clarius idem exponit Dn. D. Fechtius, Theologus, apud Rostochienses gravissimus, quando in Diss. de ordine modoque Gratia Divinae Aph. VII. Pervulgatum est, inquit, & Theologis passim consuetum, hos nature institutus gratia nomine dignari, aut ad Gratiam prævenientem atque vocantem referre. Indubitatum autem est, gratia nomen eosdem in generaliiori illo significato mereri, quo gratia est, quicquid Homini ad decus ipsius confertur, & indebitum tamen est, atque ex mera bonitate Divina procedit. Quibus Theologus hic gravissimus mentem tantum aliorum interpretatur, cum cætero*

quin l. c. concedat, quando hæ ipsæ notitiæ naturales considerantur sub eo respectu, quo Hominem ex intentione DEI ducunt ad prioris vitæ pœnitentiam, ad inquirendum verum DEI cultum, ad gloriam Numinis Divini celebrandam, non videri sub hoc respectu Divinæ intentionis referri debere ad naturam, sed ad Gratiam. Quin *Domino Præsidi* Illuminationem hanc per actus Gratia prævenientis pädagogicos factam, Gratia titulo effèrenti, explicantique de ea illud Joh. I. 9. in *Epistola Irenica*, suffragatur ex *Nostratibus Sev. Scultetus in Disc. Universalismi Reform. c. l. ad Epist. Iren. §. 10. p. 40.* Imo de ipso gloriamur *Hülsemanni Suffragio in Brev. Theol. c. II. Th. II. & c. IX. Th. II. conf. B. Scherz. ad II. cc.* Definit vero hæc Gratia DEI prima

(=) In Oblatione ac Operatione verbi Divini, quorum prius adeo est universale, ut, quicquid *Sanchoiathon Phœnicum*, de mundi origine aliisque religionis Capitibus scripsit; Quicquid *Berosus Chaldaeorum* ex Annalibus Chaldaicis collegit; Quicquid *Homerus, Hesiodus, Solon, Pythagoras, Anaxagoras, Hællanicus, Theopompus & Theodectes* apud *Demetrium Phalerium* & ex eo *Aristeas de LXX. Interpr.* de diversis religionum partibus observarunt, omnia ex monumentis Mosaicis hausisse, sedulo ac erudite ostenderit *Huetius in Demonstr. Evangel. Prop. IV. cap. II. sqq.* adeo ut universa propemodum Gentilium Theologia ex Moyse emanasse videatur, præcipue cum Phœnicum *Tautum, Thammum Ezechielis, Marnam Gazensium, Theuth. Serapim, Apim & Mnevim Anubimque Egyptiorum, Zoroastrem item Persarum, Deos omnes Græcorum Romanorumque ipsum indicasse Moysen probabiliter admodum ostendat Huetius l. c. conf. eos qui contra*

Spencerum ac Simplicium Adversarium Job. Philoponi scripserunt. *Posterius* autem partis hujus, operatio scilicet verbi, quando cuidam contingit, adeo est efficax, ut simul Spiritus S. per verbum motionem quandam Voluntati nostræ ingeneret vid. *Alex. Morus citatus à Clar. Lud. Le Blanc in Theol. Theol. P. II. p. 191.* Hinc oriuntur variæ potentix spirituales, quas omnino accurate elicitas vide à *Summe Reverendo Domino Præsidente, in Annotat. ad Spanhem. Elenchum ad loc. de Provid. & Prædest. Annot. V. p. 466. sqq.* Affectiones sunt *Universalitas & Inevitabilitas* excepto ultimo gradu.

Gratia præparans.

§. 3. Cum itaque DEUS per Gratiam prævenientem præmisit compunctionem cordis Act. II, 37. qua de peccatis nostris ac statu miserrimo admonemur, poenitentiam cogitamus, viam quæ ad Salutem ducit quærimus, succedit Gratia præparans, cujus præcipuum in Informatione consistit negotium, quæ fit per Verbum illuminans ac penetrans usque ad *μερισμὸν ψυχῆς καὶ πνεύματος* Ebr. IV. 12. vid. D. Fechtius l. c. Aphor. IX. Miseretur Deus conscientiam Malefactorum argentis, sitientis, clamantis: Pater peccavi *ἐἰς τὸν ἕρανόν* (h. e. *אבא רבא* quæ vox Rabbini DEUM exprimere solet, per metonymiamne an absolute, nunc non disputo) in DEUM, *καὶ ἐν' ἑαυτὸν σὺ* h. e. coram TE, (quem explanandi sensum ad modum *τῆ* habere part. *καὶ* vid. *apud Glass. in Gramm. S. L. IV. Tr. I. Obs. VII.* Luc. XV. 18. Clarissime, qui sit utriusque Gratix hujus processus, ostendit id quod Concioni Petri event. Act. II. 38. Quamprimum enim per Gratiam DEI prævenientem verbum ipsis annunciabatur, compuncti cordibus, convictique Conscientiis, *quid faciemus* inquit, *Viri fratres?* Quod hæcenus effecerat Gratia præveniens. Illico Informatio sequitur

D 3

per

per Gratiam præparantem, cum Petrus totum DEI de salute eorum Consilium exponeret. Absolvitur itaque præparantis Gratia Conceptus *Illuminatione Intellectus ac Motu Voluntatis*. Utraque pars, Intellectus scilicet & Voluntas, sua jam sensere in Gratia præveniente, sentiunt & eadem in Gratia præparante, cum distinctione tamen, nisi utramque Gratiam confundere velis, anxie observandâ. Est etenim aliud Illuminatio inchoata, quam pædagogicam voces, referasque ad præventionem DEI, quâ non agnoscimus nisi peccati statum, quo ceu inimici DEI tenemur. Rom. I. aliud Illuminatio continuata, quæ completior, non legaliter tantum, sed evangelice pariter, totam salutis viam per Christum edocet pleniusq; mentem convincit de beneficiis Dei peccatoribus collatis ac conferendis, *quod res hæc sit fiducia plena* (ita enim redderem ἰδὲ λόγος ad modum Hebraici רבר, cui sane æquipollet) *atque omni approbatione digna, quod Christus venerit in mundum peccatores salvare, quorum quisque primum se putet.* 1. Tim. I. 15. Parili ratione & Motio voluntatis à prima illa gradu differt, adeo, ut cum agnitio prima status peccati operata fuerit agnitionem miseriam, ac Desiderium erga Gratiam DEI absolutiorem; ita nunc oriatur Tristitia secundum DEUM per explicationem Legis Spiritualem, secundum affectus Cordis & DEI indolem, Matth. V. Rom. VII. 14. 1. Petr. I. 15, 16. item per considerationem iræ ac misericordiam Divinam, quæ collata cum passionibus Christi pudorem sanctum procreat. Adeoque eò Voluntas redigitur, ut cum fiducia omnibus articulis ad fidem necessariis consentiat & ad veram Conversionem præparetur. Fundamentum hujus Gra-

Gratia est Illuminatio verbi Spiritualis, NB non
 historica, h. e. Intellectum tantum afficiens, sed
 cum convictione intima talis, quam non potest
 non sequi Voluntatis motio. 1. Joh. II. 4. ac Debi-
 litatio carnalis indolis, quæ semper *ἀντιπαθέουσα*
 Spiritui, hinc antequam plene ex viribus Resurre-
 ctionis Christi gratia DEI operari possit, emergit
 pugna inter naturalem Hominem ac indolem Spi-
 ritualem, ut hæc libere excerceri non possit, nec
 tamen Homo amplius propter prævenientem gratiam
 sub Lege peccati sit. Quod fundamentum innuens Da-
 vid *כי ההרשתי* inquit, Ps. XXXII. 3. quod recte jux-
 ta idiotismum B. Lutherus: *Den daichs wolte ver-
 schweigen.* Fluunt exinde quædam rursus potentia
 Spirituales, quas accurate iterum propositas vid. à
Domino Præside l. c. §. III. p. 469. Affectiones autem
 primariae nobisque h. l. præcipuæ sunt *Particularitas*
 ac *Resistibilitas.* Illa evincitur ex præsupposita ad-
 missa Gratia præveniente, quam dum multi mani-
 busque pedibusque abigunt, ipsum Consilium DEI
 in verbo oblatum contemnunt contra semet. Act.
 XIII. An autem his putas Illuminationem spiritu-
 alem contingere per verbum? minime gentium.
 Ad prævenientem autem Gratiam restringendum
 est illud Johannis, quod habetur in Evangelio c. I. vers.
 9. *ὁ φωτίζει πάντα τὸν ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.* quod
 sive explices: Omnem Hominem venientem in hunc
 mundum. Sive: Quod veniens in hunc mundum
 illuminat omnem Hominem. (Certe Syrus ita
 : *לכלנש רחמא לערמא* qui illuminat omnem Ho-
 minem, qui venit in mundum,) sensus tamen est,
 universaliter Lumen hoc præveniendo Mundum il-
 luminare. Resistibilitatis exemplum præbeat Bi-
 lea-

leamus, qui etiā edoceretur de Messia ex stemmate Jacobi nascituro, tamen deinceps assensum cohibuit. Hinc dicitur quidem *העין שהיה* apertus oculo, i. e. illuminatus, at, quam fœde resisterit, edocet & R. *Salom. Jarchi ad h. l.* cum sibimet quærenti, cur in singulari dicatur, oculo, respondet: *למרנו*, *למרנו* docet nos, *quod cæcitas in altero oculorum suorum fuerit*, h. e. illuminatio cum incredulitate conjuncta.

Gratia operans.

§. 4.) Succedit tertius Gratiæ Divinæ gradus, quem operantem seu convertentem Theologi vocant, quando illuminatio verbi Spiritualis cum convictione solidissima ac intima conjuncta fidem parit arripientem ab Amore Patris æterno in Oeconomia N. fœderis proposita in Christo beneficia, ac cum summa fiducia *accedentem ad hoc propitiatorium N. T. ut gratiam inveniatur*. Hebr. IV, 16. *perque amorem & opera efficacem quam maximè*. Gal. V. 6. Observandum vero antequam conceptus Gratiæ hujus explicemus ulterius, (1) quando Gratia hæc dicitur operans eandem non ita operari, ut ostendat tantum Voluntati humanæ objectum, aut Voluntatem DEI in verbo, voluntatem plane non afficiens, quæ olim hæresis erat Pelagii, (vid. Vosius in *Histor. Pelag.*) extollentis scilicet nimium liberi arbitrii vires, quas tamen mirum, quantum deprimat optimus Salvator: *Extra me nihil potestis facere*. Joh. XV, 5. *Ad quem locum belle Augustinus: Non ait, quia sine me parum potestis facere, sed nihil potestis facere, sive ergo parum, sive multum, sine eo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest, cf. L. III. Hypognost. vid. D. Calovium in System. Theol. Tom. X. c. IV. Qu. 2. conf. Lud. L. Blanc in Thes. Theol. 500. sqq.*

Observandum 2) Gratiam DEI operantem non amit-

admittere cooperantem Hominis Voluntatem, s. ita offerri ut oblata eâ, in Hominis potestate sit, per illam ea, quæ ad conversionem & salutem sunt necessaria, præstare, & si pravitati suæ indulgeat non præstare, quam hypothesin defendendam sibi sumpserat *Latermannus in Disput. de Prædest. thes. XXXII.* Est equidem, quod & hîc virium tribuunt Voluntati hominis Theologi, ritè tamen distingvi volunt, inter Gratiam oblatam Homini adhuc convertendo, & collatam Homini jam, sive ex asse, sive ex parte converso. De priori saltem quæstio est, An Homo adhuc convertendus Gratia DEI convertenti vel operanti ita cooperari possit, ut Conversionem suam unâ cum DEO absolvat? Duo autem conceptus in Gratia Operante veniunt evolvendi. *Primus* est, quod fides nunc absolvatur summâ fiduciâ arripiens Misericordiam DEI in Christo oblatam, quo ipso aufertur Homini reatus peccatorum suorum, quod necessario sequitur contritionem cordis secundum DEUM h. e. cum dolore, pudore ac fiduciâ in meritum Christi conjunctam. 2. Cor. VII, 10. Hinc contritæ pertristiquæ Hierosolymæ Gratiamque miserentem sitiienti DEUS annuntiare jubet כחטאתיהם כפלים (כי מלאה צבאתה) duplum in peccatis h. e. statu peccatorum, quod amplius cum Lege luctari non debeat, sed per fidem debeat salvari; (כי מלאה צבאתה) Deinde, quod per hanc fidem remitti ipsi debeant peccata sua, (כי נצרה עונה) Ef. XL. 2. Sicut autem mors spiritualis & culpa est & pœna, adeo ut tradat DEUS ceu Judex Hominem malitiosum ἰ, ἴαίς ἰ-πιδουίαις ἴης καρδίας αὐτοῦ ἰς ἀνάσπαρλα. Rom. I, 24. Ita ablato per Gratiam operantem hoc culpæ malo h. e. peccatorum reatu, tollitur simul indoles illa maligna carnis, non quidem radicaliter, effective

tamen, ut vetus Homo occidatur cum membris suis. Coloss. III. 4. Hinc *secundo* consideranda Collatio virium ambulandi in vita nova, ex analogiâ & virtute per fidem applicatæ Resurrectionis Christi. Rom. VI. 4. Concurrunt itaque in hâc Gratiâ Operante Iustificatio ac Renovatio inchoata, quatenus Homo vires accipit operandi ex fide, quæ nunc evasit victoria de mundo, 1. Joh. V. 4. in præparante Gratiâ hætenus sub Lucta existens. Rom. VII. Hos Conceptus eodem ordine proponit Ezech. cap. XXXVI. comm. 25, sq. (ubi saltem *ὅς ἐν πᾶσι* notandus fœdus quidam, & illi seculo haud infvetus *Corn. à Lapide* in Accentuatione Lapsus, nec maximam quidem, quod mirum, ditionis Distinctionem per *Athnachum* factam observantis, ita enim comma 25. reddit: *Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris & ab universis Idolis vestris vos purificabo.* vid. *Comment. ejus in h. l.*) Hæc Gratiæ momenta clarius diducit Insignis Rostochiensium Theologus *August. Varenius* in *Breviario Theolog.* Cui præter paucissima accurate suffragatur *Summe Reverend. D. Præses in Hexad. Annot. ad Spanhem. tertia Dissensum Protestantium Præterfundamentalem exponente, Annot. V. §. V. p. 474. sqq.* Fundamentum Gratiæ hujus illud est, quod nullius Hominis sit Renovationem posse operari, vel quicquam cum DEO tanquam causâ sociâ agere, sed quod DEI solius sit operari velle & perficere. Phil. II. 13. Subjectum tamen adlit, quod ex præparante Gratiâ velit converti ac justificari. vid. §. præced. Hinc Affectiones primariæ & *Particularitate* absolventur. Joh. III. 18. & *Resistibilitate* quâdam 2. Thef. III. 2. Etsi quidam illud: *ὁ γὰρ πᾶσι ἡ πίστις* expli-
care

care velint: Non enim omnibus fides est habenda.
vid. tamen Act. XIX. 9.

§. 5. Totum denique Salutis opus perficit Gra-
tia cooperans & perficiens, quando post oblatas fi-
dei ac justificationis vires, virtute Spiritus DEI nunc
quidem inhabitantis procedere dicimur de vir-
tute ad virtutem, crescimusque (ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ,
h. e. קוּמְנוּ, sive ut Psaltes: קוּמְנוּ יְהוָה
Pf. XXXII. 2. Quo sensu & Syrus habet קוּמְנוּ) per
Gratiam praparantem ac operantem omni jam fal-
sitate privati, integro affectu DEUM amantes, (ἐῖς
αὐτὸν pro ἐν αὐτῷ, Idiotismo Scriptoribus nostris fa-
miliarissimo) cum Christo uniti & in Justificatio-
ne membra ipsius facti, (τὰ πάντα, vel pro κατὰ τὰ
πάντα, sicut ἵν' ἀρχὴν pro κατὰ ἵν' ἀρχὴν. Joh. VIII. 25.
vel αὐξήσωμεν in Hiphil explicandum, crescere fa-
ciamus omnia, prius vero analogia loquendi Scri-
pturæ convenientius) in omni moralitate Spiritu-
ali, non tantum extensive, sed intensive simul, cum
Spiritualis ac interior Legis Observatio, quotidi-
anâ ejusdem meditatione (Pf. I, 1.) ac Excercitatio-
ne (I. Cor. IX, 24.) fiat expeditior. Ephes. IV, 15.
Vocant aliâs Theologi Gratiam hanc inhabitantem,
sicut hætenus expositos gradus ad assistentem refe-
runt. Distingvunt eandem in Perficientem & adjuvan-
tem, singulisque varia momenta tribuunt. vid. omni-
no accurate ac prolixè hæc exponentem Summe Re-
ver. Dn. D. Fechtum in Diss. de oraine modoque Gratia Di-
vine. Abhor. XII. sqq. quæ tamen singula breviter
complectemur dicto Petrino, quod extat c. V. epi-
stolæ prioris, commate 10. Ἄντες καταρίσαι ὑμᾶς, ἡγε-
ῖσαι, θενώσαι, θεμελιώσαι. Pro quibus in MSC. καταρί-
σαι, ἡγεῖσαι &c. abest ὑμᾶς, quod tamen subintelligen-
dum

fu-
tio
vir-
isti.
O-
nus
e-
nte
Hos
cap.
can-
orn.
am
A-
25.
mun-
erfis
(.)
Ro-
via-
suf-
not.
ter-
sq.
lius
uic-
sed
phil.
nte
ced.
ab-
2.
pli-
care

dum necessarid cuique subolet. Majoris momenti id videtur, quod ultimum, *Θεμελιώσει* scilicet, plane sit omissum, cujus tamen fidem facile nobis faciunt cæteri Codices. vid. *Esius & Menoschius ad h. l.* Primum omnium Gratia hujus momentum Apostolus exprimit, per *καταρτισαι*, quod idem de Renovatione usurpatur Hebr. XIII, 21. Est vero & Architectoribus & Medicis præcipue familiare, quorum prioribus compingere, coagmentare significat; Posterioribus, luxata membra in suum locum restituere. Sic apud *Dioscorid. in Præf. L. VI. ἵα καταρτισμένα τῶν ἰδισμάτων.* Æquipollet Hebræo כִּנָּי. Deut. XXXII, 6. Exprimit itaque, ut Rabbini dicunt, *לַיְטָשׁוּת* juxta sensum nudum *Redunionem cum DEO*, à quo se junctus antea Homo, nunc restitutus intimè & familiariter cum DEO conversatur, vocaturque *אֵיחָב* Ef. XLI. 8. Ex hac Unione cum DEO varii iterum Gratia inhabitantis nascuntur effectus, quorum primus vocatur *Gratia conservans seu custodiens*, *Φρεσάσα* 1. Petr. I. 5. *Φυλάττισα* 2. Tim. I. 12. alter, *Gratia confirmans ac certificans*, certum Hominem reddens, cum de præsentī, tum de futura salute, ut fides fiat *ὑπόστασις ἐλπιζομένων*. Hebr. XI, 1. Tertius, *Gratia roborans & contestans*, nec enim Certitudinem salutis tantum generat Gratia, sed languidam, intermorituram regenerat, hinc Discipuli Salvatoris O. M. Domine, inquirunt, *πρόθεος*, adde nobis fidem. Luc. XVII, 5. conf. Marc. IX, 24. 2. Cor. I. 21. 1. Joh. V. 8. Rom. VIII. 16. sq. Quartus, *Gratia consolans & erigens*, quæ non tantum fit verbis in Scriptura propositis, sed realiter 2. Cor. XII. 9. cum & ipse Spiritus S. pro nobis intercedat. Rom. VIII. 26. Quintus denique *Gratia silvans*, consistens p. in justifi-

stificatione nostrâ gratiosâ, p. in hæreditate secundum spem vitæ æternæ, exerentem se in γούσει δυναμειών ἢ μέλλουτος αἰῶνος Hebr. VI. 5. Secundum Gratiæ huius momentum depingit ἡ σφραῖζαι, quod minùs notare observant Græci quam θεμελιῶσαι, exprimit enim consistere ac pedem firmare. Sic Homer. Odyss. 7. ἢ δὲ πει εἶχον, ἄτε σφραῖζαι ποσσὶν ἐμπεδον, ἢ τ' ἐπιβῆναι. neque poterat pedibus firmiter stare, neque transire. Æquipollet Hebræorum מוס Pf. LI, 12. notatque majorem Spiritualis Indolis gradum, quo הריבך נרירנוס ducit, ut sponte agere incipiamus, ceu ὁ ἴσως ἐλεύθεροι Joh. VIII, 36. Tertium hinc sequitur momentum, quod exprimitur per θενώσαι; à Rad. θένω valeo, possum. Sic apud Sophoc. in Ajace: Ἐμὶ καὶ γὰρ κίσι' ὀποιπερ ἂν θένω. Est itaque θενώ, facio posse seu valere. Æquipollet Hebræo קוּחַ, quod ita firmum fieri denotat, ut valide quis agat, diligenterque exequatur, opponitur enim ἡ ἰσῶ רמית remittere cf. Jos. XXIII, 6. Inde Judæi in more habent, sub calce Librorum sacrorum Lectorem diligentia ac continuationis constantioris admonere per verbum קוּחַ fortis esto! Exprimit majorem adhuc priori gradum, quo scilicet non spontaneo tantum in Renovatione Spiritu B. O. agimus, sed insuper ζηλωταὶ evadimus καλῶν ἔργων Tit. II. 14. non remissiores agentes post unam aut alteram virtutem, sed διώκουσες τὴν δικαιοσύνην præbemus in fide virtutem, in virtute cognitionem, in cognitione continentiam, in continentia patientiam, in patientia pietatem &c. 2. Petr. I. 5. sqq. Ultimum denique quod Gratia DEI in Homine agit est, quod Petrus per ἡ θεμελιῶσαι exprimit, quod descendit ἀπὸ τῆς θεμελίας, Hesychio παρὰ τὸ ἡθεῖσαι, quia poni primo loco soleat. Æquipollet Hebræo יסוד, quod fundati-

onem notat omnium firmissimam. Sic David לָבִיטִים לְיָסֶדֶת, jam olim terram adeo fundasti, ut centro suo elabi nequeat. Ps. CII. 26. notatque adeo Donum perseverantiæ, quod nullus חֲסִידִי s. Sanctus promittere sibi potest nisi per ceteras omnes sequentem *Gratiam stabilientem*, qua DEUS nos reservat inculpatos ad Diem Domini nostri JESU CHRISTI. 1. Cor. I. 8.

SECT. II.

DE

ÆQUALITATE AC INÆQUALITATE GRADUUM.

CONSECT. I.

§. I.

Voluntas antecedens juxta primū præcipue Conceptum pertinet tantum ad prævenientem Gratiam, atq; hæc tantum ad Voluntatem antecedentem sensu nostroque.

Fluunt nunc tandem ex his, quæ hætenus evolvi-
mus, quasi ex apertis fontibus quædam Consecta-
ria, quibus id omne quod de Æqualitate ac Inæ-
qualitate Gratia Divina Ratio theologicis induta
mediis assequi potest, quantum humeri valebunt, ex-
plicare conabor. Conferenti autem antecedentis
Voluntatis Divinae conceptum primum cum primo
Gratia ejusdem gradu, quem propter ordinem præ-
venientem vocavimus, occurrebat statim illud vero
admodum simile, non tantum nullum esse omnium
quos hætenus Homini obtulit Numen Gratia Gra-
dum, cui æquæ Voluntas hæc antecedens sensu priori
debeatur quam Prævenientem illam; sed & ad solam
antecedentem eandem esse referendam, nullo modo
ad Consequentem.

§. 2. Quod ut prima fronte nulli non παραδοξότερον
videri poterat; ita tamen quicquid forte paradoxi
habere videtur, id omne saltem loqvendi modo, mi-
nus

nus conceptibus deberi ostendam, postquam ablega-
 vero ad cap. I. Def. III. & cap. II. S. I. §. II. conferenda;
 Remque ipsam demonstravero & artificiali & inarti-
 ficiali quodam probandi modo. Duplex autem Confe-
 starium hoc membrum habet, primum est, *quod Volun-
 tas antecedens ad nullum Gratia Divinae gradum nisi ad e-
 um, quem Gratiam praevenientem vocamus, sit referenda.*
 Examinanti enim *Præparantem* DEI gratiam, talis ipsi-
 us conceptus observabitur, quem tantum abest, ut
 absque intuitu circumstantiarum applicet DEUS, quin
 potius conditionem ejusdem esse velit Admissionem
 verbi oblatis, absque qua Homini verbum evadit Odor
 mortis ad mortem 2. Cor. II. 16. hinc contemnes
 Evangelii Prædicationem Judæos Petrus deserit, de-
 clinando eandem ad Gentiles (Act. XV.) nec enim
 potest quemquam arripere peccatorum suorum co-
 gnitio spiritualis tristitiaq; secundum DEUM 2. Cor.
 VII. nisi cui Lex in gratia præveniente dixerit, se
 esse sub anathemate Legis Gal. III, 13. Neminem Ra-
 tio convincit de Amore DEI miserenti in CHRISTO
 JESU, nisi cui Verbum מְבִישֵׁר dixerit: Sic DEUS dile-
 xit Mundum &c. Joh. III. Quicquid hic nobis oggan-
 niat Celebre illud Naturalistarum Par, *Job. Bodinus,*
de abditis rerum sublimium arcanis (ubi in Dialogo intro-
 ducit quandam ex singulis religionibus disputantem
 palmam tandem omnibus eripiente *Diego Toralba.*) &
Eduard. Herbert de Cherbury. in *Libr. de veritate, prout ea*
distinguitur à revelatione verosimili, possibili & falso, ac in
libr. de Religione Gentilium pag. 195. & 197. vid. Joh.
Microlius in *Hist. Eccles* p. m. 2223. sqq. & *Ad. Tribbe-*
chov. in *Histor. Naturalismi* c. X. ubi in specie agit de
Franc. Puccio Thom. Campanella, Eduardo, Bar. Herberto ac
Thom. Hobbefio. conf. omnino *L. Joh. Diecmann.* de *Natu-*
ralis-

*realissimo tum aliorum, tum præcipue Ioh. Bodini. Quibus
 quam obftet illud Rom. VII. 7. vid. apud Osiandr. ad
 Grot. de J. B. & P. Idem vero quod hæte-
 nus præparantis, operantis simul cooperantisque in-
 fert examen, præsupponens & Illuminationem ex
 verbo completiorem ac Spiritualem, quæ tristitiam o-
 peretur ac Dolorem peccatorum, Desideriumque
 applicationis Gratiaë DEI miserantis, hinc offerens
 Christus præparantem insequentes Gratiaë Divinaë
 gradus, Venite, inquit, ad me omnes *οἱ κοπιῶντες καὶ
 πρὸς Θεὸν μένοντες*, præsupponens objecta miserabilia sub a-
 gnitione peccatorum gnæviter laborantia ac fudan-
 tia Matth. XI. 28. Quam conditionem beneficam
 DEI Misericordiam præsupponere Esaias de invita-
 toris hæc vaticinatus, explicat, *ἴδε κοπιῶντας* per
ΩΝΟΥ declarans: Euge, omnes sitientes venite
 ad Aquas! Es. LV, 1. Unica itaque restat præveniens
 Gratia titulū sibi absolute univèrsalis (præter ultimū
 gradum) Benevolentiaë vindicans. Quid enim
 quæso circumstantia est, cui Summum Numen plu-
 vias, cui cibationem, cui Delectationem sensuum, cui
 temperamentorum ingenerationem, cui denique
 Gubernationem totius Naturæ beneficam alliget?
 Nonne unicum illud *דַּוִּד*, quod adeo deprædicat Da-
 vid in Conservatione ac Gubernatione DEI. Ps.
 CXLV. 16. Huc quomodo respexerit Platonica *DEI*
Pulchritudo ex Alcinoi cap. X. De Doctr. Platon. prolixius
explicantem vid. Dyonyf. Petav. Theol. Dogm. L. VI.
cap. 8. Quid conditionis est, cui præparationem il-
lam Rationis nostræ, qua conscia Creatoris ac Mo-
toris sui esse potest, alligaverit? Cum omne, quicquid
sumus, simus ex DEI gratia, cujus res est Ratio. Ter-
*tullian. de Penit cap. I. conf. August. de sermon. Domini**

in mont. L. II. c. 15. Quid denique conditionis est, cui Oblationem verbi universalem alligaverit? Cum DEUS annuñciaverit (h. e. annuñciare jussit, juxta Idioc. ubi verba in Kal Signif. 78 Hiphil habent. cf. Joh. XIX. 1.) Hominibus omnibus & ubique, ut evangelice pœnitentiam agerent, Actor. XVII, 30. Alterum Consecrarii membrum est, quod ad solam antecedentem Voluntatem Gratia præveniens pertineat, non ad Consequentem. Quod eodem argumentandi modo facile ex superiori Consecrarii membro fuit, quia enim Voluntatem antecedentem ad solam prævenientem Gratiam h. e. absolutam nullasque respicientem circumstantias pertinere declaravimus, non potest Voluntas consequens ad eandem pertinere, propter Fundamentum, quo pertinet ad priorem, sc. absentiam circumstantiarum. Quod utrumque membrum tot probari posset argumentis inartificialibus, quot verbis Nostrates Theologi gradus prævenientem gratiam sequentes ex admisis prioribus suspensas esse prædicant, quod hæc vice allegationibus saltem quorundam, quia spatio destitutor. efficiam. vid. *Agid. Strauch. in Brev. Theol. Loc. XI. Def. 870. Theod. Hackspan. in Distinct. & Divis. p. m. 204. Hülfem. in Man. Aug. Conf. p. 128. conf. omnino laudatum sæpius Tr. D. Fechin de Ordine modoque Gratiæ Divinæ. Aphor. IX. pag. 20. vide insuper ipsam Scripturam S. rei testem. Matth. XXV, 29.*

CONSECT. II.

§. I.

PLane ex his, quæ hætenus differui, probabile est, quod Antecedens DEI Voluntas applicari saltem possit, ad primum omnium Gratiarum. Voluntas Dei antecedens in primo sensu quo notat efficaciter

F.

bus
ad
te-
in-
ex
no-
que
ens
inæ
vel
b a-
lan-
eam
rita-
per
nitate
iens
imū
nim
plū-
scui
que
get?
Da-
l. Pf.
DEI
ixius
VI.
in il-
Mo-
equid
Ter-
omni
in

uni flo me
alsop

am est inae-
qualis.

Divinarum gradum, juxta Confess. I. Gratiam DEI, juxta antecedentem voluntatē esse inaequalem, illa inaequalitatis notione, quam supra c. I. Def. IV. explicavi. „Qua quidem hypothesi hic nolim videri infida „Lutheranorum proles, cum nec analogiae fidei, nec „consolationibus Theologicis, periculi quid miner, „nec, quod praecipue hic mihi fumo, statuum quid a „podestice sed saltem considerandum cuique Consci- „entioso ac Cordato praebam: Num- ne in Ecclesiis „Problema sit habenda Quaestio: An Gratia DEI jux- „ta Voluntatem ejus antecedentem sit aequalis? Quam „Quaestionem problematicè proponendam, negandam „probabiliter nunc mihi sumam.

§. 2. Ubi vero omnis & obscuritatis & quae hujus mater est, Aequivocationis evitanda gratia, Statum controversiae problematicae ita formare liceat, ut Problema hoc extendi nolim ad Inaequalitatem, cujus termini oppositi sint Sufficientia & Insufficientia, cum utique plane eò abripi me non patiar, ut Voluntatem illam, quae Hominum Salutem ferio appetit, sufficientia media ubique non constituisse putem, omnibusque aequalissime eadem *QUA SUFFICIENTIAM* non offerre ferio, quin nihil superesse plane sum convictus, quod Vineae suae *DEUS* non fecerit, Ef. V. comm. 4. quod cum Veneratione humillima ac Gloria Misericordiae ejus absolutissimae quaerenti *DEO* concedere oportet. Sed statum controversiae hunc esse volo: An Voluntas *DEI* antecedens, omnibus eandem sufficientissimae Gratiae mensuram impertiat, adeo ut supra quam sat & sufficientis est, nemini contingat quicquam; An vero sufficientissimam suam Gratiam ita dispertiat, ut huic sufficientiae contingat minor, illi major, isti maximus

Voluntatis
antecedens
in hunc ten-
orem no-
tam efficit.

mus omnium gradus, nemine tamen, de quo queratur, habente? Quo pacto constitutum Problema, probabile saltem videtur, debere quâ partem posteriorem affirmari.

§. 3. Cujus rei argumentum omnium primum id saltim facit, quod Logicis in inquirendis judiciis affirmativis incumbit, inquirere scilicet an Subjectum aliquid habeat, quod destruat Ideam Prædicati, vel vice versa. Quod tantum abest hîc inveniam, ut potius omnium attributorum in DEO conceptus, id quod volo, insinuare videantur, quod clarius constabit, postquam sollicitus fuero de illis Attributis, quibus quam maxime id quod probabile ducimus, ob stare videri poterat. Quorum primas tenet
 a) Iustitia DEI essentialis, quæ objecta in eadem conditione constituta eodem modo afficit, tum identitate Legum, tum identitate favoris ac virium implemendi Leges, hinc *Nazianzenus Defin. vers. 59.*

Argt. 1)
 Quia nulli
 attributo Dei
 repugnat.

nec
 Iustitiæ

Δικαιοσύνη δὲ μὴ πλέον ζῆεῖν ἔχειν,
 τῆς δὲ ἰσότητος ἑμβασις ἴσ' ἀδικία.

Ubi vero ante omnia de Iustitiæ Divinæ notione quædam agenda, & deinceps applicanda ad Quæstionem. Nunc enim concipitur Iustitia ut virtus Universalis, tuncque idem est, quod Bonitas, Sanctitas & Puritas DEI. Nunc ut virtus particularis, quæ definitur per jus, suum cuique tribuens. Estque vel in Dictis, vel in factis. Illa est, cum oratio assensum Auditorum requirens, & animo ipsius, & rectæ Rationi & rei consentanea est, adeo, ut in mandatis sit æquitas; qua ratione in Hebraica, Syriaca & Arabica Lingva *συνανόμιος* usurpantur, Iustitia, fides & Veritas. vid. *Gisb. Voëtius in desperata Causa Papatús.* Iustitia in factis est, vel distributiva, vel commutativa.

tiva. Hæc est, quæ in commerciis commutationibusque observatur, tenetque proportionem arithmeticam. Illa est, quæ jus suum cuique tribuit. *vid. Arist. L. V. Eth. c. 2. it. Carl. Franc. D' Abra De Raconis in Summa Phil. &c.* Pro Bonitate in genere Justitiæ notio ideo h. l. sumi nequit, quia ceteris quæ in Deo sunt, attributis contradistinguitur. Sumatur ergo oportet pro particulari in DEO virtute, non in Dicitis, quia de Revelationis æquitate hic non disputatur; sed in factis, ubi commutativa DEUM inter & Creaturas locum non habet. *Thom. I. qu. 21. a 1.* sed saltem aliquo modo distributiva, quæ dum concipitur ut Virtus in DEO jus suum cuique tribuens, quis est, qui aliter statuat, quam cuique jus suum, quod ex Misericordia DEI ipsi debetur, fieri, dum contingit Sufficientia? ad quam præstandam jure fœderis DEUS obligatur tantum, quicquid ultra est, ad superabundantes Gratia ipsius Divitias est referendum. Tenendum etenim, post Executionem illam illustrem Justitiæ DEI punitivæ propter Lapsum, nullam intercessisse DEUM inter & Hominem Relationem, nisi qualis intercedit Judicem iratum, ac Maleficum miserè puniendum. Postquam vero Misericordia DEI propter æternam cum Justitia harmoniam statueret de reconciliationis & per consequens Salutis aliquo medio, Satisfactione sc. Messia, cujus per fidem assumptio esset novæ Redemtionis conditio. Joh. XIV, 23. simul tacite pollicita est vires ad hanc Gratiam redeundi sufficientes, cum enim Abrahamo promissio fieret dicit העליון: In Semine Tuo תהאבך (quod quidem in sensu reciproco esset explicandum, at scimus Verbum Highpaël sustinere Significationem passivam. *vid.*

vid. *Sal. Glaff. Phil. S. L. III. Tr. III. Can. XXIX.*) benedicentur omnes Gentes. Genes. XXII, 18. Atque hoc est illud momentum ad quod DEUS absolute, respectu omnium Hominum obligatur, vocaturque catachresticè jus Hominis, adeo ut cum dicitur, Justitiam esse virtutem in DEO jus suum cuique tribuendi, vox nihil aliud innuat, quam ex hoc pacto exsurgentem novam relationem, qua DEUS nunc refertur ad Hominem. Quicumque vero ex hoc DEI attributo in materia de Salute Hominis aeterna argumentatur, pacti hujus momentum jamjam expositum ne transcendat, nisi DEUM ad id, cui pro Liberrimo suo dominio non obligatur, velit obstringere.

Dicis, Ad minimum parum videri β) Sapientiae Divinae convenienter statui, Inæqualitatem Voluntatis DEI antecedentis, ubi in Objectis, quibus contingit, nulla diversitatis appareat ratio, cum Sapientiae sit, actionum suarum habere causam. Est enim Sapientia juxta *Zabarell. de Nat. Log. L. I. c. 7.* aliosque, Scientia simul cum intellectu, h. e. cum habitu principiorum, ex quibus eliciantur Conclusiones. Sapienter itaque agere, est ex certis principis h. e. causis actionem elicere. Quo respexit Pythagoras, quando nomen hactenus familiare τῆς σοφίας in φιλοσοφίας commutaturus, DEUM à Sapientiae attributo ita describit: ὅς ἐστιν αὐτὸ κατὰ ἀκρότητα ψυχῆς ἀπηκριμάμενος, (pro ἀπηκριβαίμενος.) apud *Diog. Laert. de Vitis Philosophorum in Proem.* Cui Sapientiae explicatio ni suam haud abjudicans accuratorem, dupliciter saltem eandem explicari posse contendo, vel ut ratio sit in objecto, sic v. g. Sapiens omnem à Visione Cometae metum ac Consternationem exulare jubet, (vid. *Andr. Libavii Declamatio de Cometa anni 1604. apud*

nec
Sapientiae

Gisb. Voët. in Dissp. select. P. V.) quia objectum nullam timendi aut horrendi causam habet. Vel, ut causam in ipso subiecto Sapiente quæras, sic v. g. haud inconvenienter aliquando Sapiens sibi agit, quando Dolori paullo acrius indulget, non quasi in objecto dolorifico aliquid sit, quod dolori usum persvadeat; sed quod in ipso doloris affectu qui intra mentem est h. e. in ipsa anima, quidam hæret jucundior sensus, quem dolor alit, mulcet ac titillat. Eadem ratione non tantum congruum Sapientiæ Divinæ evadit, causam actionis habere in objecto, sed vindicabitur satis, si, qua forte objectum caret, ipsa causam complectatur. Quamnam, inquires? Domesticam sane DEO ac ingentam, quæ unà proles est æterna omniscia ejus essentia. Certe enim infelix est, nec satis cauta de DEO disputatio, quæ de Attributis ejus disquirens ex singulorum saltem conceptu abstracto vult erudiri nec harmoniam consulens, nec in simplici Essentia singulorum collaborationem. Cum enim non magis Ens sit sapientissimum, quàm est liberrimum, ita moderanda est ejus Sapientia, ut ne quid Libertati demat, ita Libertas, ut ne quid noceat Sapientiæ. Hoc pacto quædam aget, quorum causam non adsequemur, nisi quia est Ens liberrimum; quædam aget, quorum Libertatem non venerabimur, nisi quia est Sapientissimum. En Tibi hujus à posteriori in ipsa præveniente Gratia exemplum! Certe, quid quæras in Homine abjecto à facie DEI, nihilque quod Gratiâ hæc dignum sit habente? Et quid dedit Homo DEO antea, quod ipsi per Gratiâ DEI sit restituendum? quærit Paulus, Rom. XI, 35.

nec
Benignitati

Nec verodeniq; γ Benignitatis conceptus aliquid habet,

bet, quod huic de Inæquilitate hypothefi contradicat. Servatur etenim fufficientiâ, fuperatur abūdantiâ, cæteroquin arctioribus à Platone inclufa limitibus, defcripturus quippe ἡν ἀγαθότητα Numinis, Ἀγαθὸς γὰρ ἦν Φύσει, inquit, ὁ θεός. Ἀγαθὸν δὲ εἶδεις περὶ εἰδενός εἰδένον ἐγγίνεσθαι φθόνος. vid. Hierocles. En, quam arcte comprimat Philofophus Benignitatis Divinæ conceptum! Quem multis parafangis fuperat Sufficientia Gratia Divinæ omnibus fuppeditata, quod ipfum genuinum ac vere proprium effe Benignitati Divinæ Pfaltes declarat, quando poft præfuppoſitum, (טוב וישר יהוה) DEUM ſincere ac vere benignum effe, per Idiotiſimum duorum Adjectivorum, concludit: על כן יורה: פסמי כחך Pf. XXV, 8. quæ Conſequentia fatiſ vindicat in ipſa inæqualitate Bonitatem Divinam; Nec eſt, quod propter abundantioris Gratia defectum torvis benigniſſimum Creatorem oculis aſpiciamus, Matth. XX, 15. cum nimium jam ſit, quando facit, quod debet, ſi non vult, quod poteſt.

§. 4. Cum vero argumenta à Convenientia, ſive potius à non -inconvenientia cum attributis rei deſumpta ultimum probabilitatis locum Logicis occupent, eò quod ex Ideis negativis affirmativa deduci nequeunt, poſitiva huic, quod καὶ ἀπαιε erat, ſubjungere liceat, quorum primo loco collocandum, quod ex Providentiâ Divinæ deſumitur oeconomia. Clarum enim illud, ac omnibus Seculis, quot quidem illorum repetere datur, comprobatum traditur, nonnullis unica μακροθυμίας, χρηστότης ac ἀνοχῆς Divinæ opera objici, quibus præventi ad quarendum DEUM ſufficientiſſime excitantur Act. XIV, & XVII, 24. Dum alios ſive clarior de verbo veritatis fama, ſive commodior ejusdem propoſitio invitat. Utri-

Arg. 2.)

A

Revelationis
Inæqualita-
te.

trisque eo reatu imminente, ut sint ἀναπόλο-
 γητοι Rom. I, 20. Omnibus tamen, inquis, verbum
 Veritatis revelatum fuit, cum Evangelii Doctrina
 predicata dicatur omni Creatura Coloss. I, 23 Quod
 quidem facile cuique largior, sed saltem cum Di-
 stinctione inter famam revelationis & Prædicationem
 ejusdem, quorum prior omnibus sane contingit
 Creaturis rationabilibus, tantis cum circumstantiis
 munita, tum ratione ipsius famæ, tum ratione Re-
 cipientium, ut possent sane, n̄ negligere &
 Prædicationis fieri participes, Exemplo illius Came-
 rarii Act. VIII, 28. sqq. Quando vero contra *Jeze-
 rum*, strenuum illum particularis revelationis Defen-
 sorem Nostrates agunt, Vocationem per Verbum esse
 universalem dicunt, quoad DEUM mandantem &
 offerentem, fieri autem particularem Hominum
 culpa. vid. *Joh. Gerhard. in Locis Theolog. Tom. II. Loc.
 X. p. m. 178. sqq. conf. Christ. Matthiæ System. Theol. Loc.
 XXI. aliosque.* Ex quibus manifestum hâc vice e-
 vadit, consentientibus Theologis Nostratibus, Præ-
 dicationem verbi olim saltem factam esse univer-
 saliter, adeo, ut ubi Pes Apostolorum non pervenerit,
 pervenerit tamen Epistola. vid. *Scherzer, in System. The-
 ol. Loc. X. §. VI. p. 284.* Sollicitis autem de parti-
 cularis verbi prædicationis, s. obscurioris famæ cau-
 sa, respondent Theologi, in Culpâ esse Parentes pe-
 dibusque manibusque abigentes verbi revelationem.
 Sic v. g. primam revelationem in Adamo factam in-
 termittam fuisse in Generatione Caini, cum Exiisse
 dicitur יחיד סלקי h. e. se segregaverit à Cœtu San-
 ctorum. Ita enim *R. Raschi ad h. l. ויצא קין בהכנעה
 העליונה כגובה רעת.* Et exiit Cain in pudore (juxta *B.
 Scherzer, in Trifol. Oriental. ad h. l.*) quid si redderem :
 Cum

Cum mercede, sicut Fur Scientiæ DEI. Cuius fortè sensus esse potest, Posteris suis suffuratum esse eandem, relinquendo scil. Ecclesiam ac Cœtum DEI. Sic enim explicat hanc locutionem idem R. Salomon Jarchi ad Jon. i, 3. אכרח לי אל הים שאתן שכניה שירה בחוצה לארץ: *Fugiam ad mare, quia Majestas DEI non habitat extra terram* (Israëlitarum scil.) *Conf. R. D. Kimchi ad h. l. apud quem Rabbini ita: כי אמר אין שכניה שורה בחוצה לארץ. Quia dixit non habitat Majestas extra terram (Israëlitarum).* Alteram revelationem per Noachum justitiæ illum Prædicatorem factam, intermissam esse à Babylonicæ Turris Autoribus, quod Idololatriæ quam maxima argumenta faciunt, teste Targum Hierosolymitano. Gen. XI. vid. B. Rappolt in *Opp. Theol. in Art. Visit. Art. IV. Sect. I. p. 1092.* &c. Scherz. l. c. it. in *Enucleat. Breviarii Hülsem. Dannh. in Hodosoph. S. &c. Hackspan. in Distinct. & Division.* aliosque. Obstare tamen huic NB videtur (nolim enim, nec in levioribus quidem refractarius videri illi Doctrinæ, cui sum innutritus) illud Spiritûs S. quod ceu ex Corpore Juris cœlestis desumptum habetur Ezech. XVIII, 20. *Filius non portabit iniquitatem Patris sui, sed que anima peccat.* (היאחמת) *Illa ipsa moriatur.* Quod prævidentes quidam, dubio de Gentilium Vocatione satisfacere conantur, urgendo Obligationem Gentilium ex Lumine Naturæ, quam eo usque extendunt, ut singuli Homines teneantur in suam religionem inquirere. *Gustav. Philipp. Mörl. in Vindic. Doctrinæ Luther. de Grat. Prædest. contr. Dn. de Vallons, Disp. III. cap. II. pag. 121. sq.* Provocant simul ad Celebritatem Ecclesiæ Judaicæ & Christianæ. Primo autem adeo hoc concedo, ut etiam cum Celeberr. Hülsemanno bene utentibus Gratiâ illâ primâ DEUM Prædicatione

G

Ver-

Verbi obvenire variis modis statuam. Sic enim ille in *Libr. de Auxil. Grat.* pag. 167. *Nemo media Salutis adhibet, nisi is, cui DEUS illa actu proximo obtulerit. Ideoque quamvis verum sit, DEUM omnibus Hominibus tantum reliquisse Luminis, quo possint uti, ad inquirenda media informantia de vera religione, nemo tamen media illa invenit, nisi cui DEUS obviam procedendo, ea prior obtulerit, (non enim est volentis neque currentis, sed DEI miserentis) & nisi DEUS quasi aliud agentem prædicatione verbi præveniat, quomodo Saulum asinas Patris sui quærentem in regnum unxit. Invenitur DEUS à non quærentibus, conspicuus sit illis, qui de ipso non interrogabant. Id circo necesse, & ex ordinatione DEI immutabile est, ut quicumque actu convertendi sunt, ii vel in communionem reipubl. Christianæ pertrahantur, vel prædicantium missione præveniantur, juxta communem aphorismum. Rom. X. 17. Sed secundò urgeo hic ignorationem Elenchi, nec enim nunc Universalitatem revelationis verbi nec Sufficientiam universalis Gratia impugno, sed saltem Æqualitatem. Cui rursus obvians *B. Matthias in System. Theol.* l. c. Obj. 3. omnem Inæqualitatem ad Voluntatem Consequentem referre videtur, ad locum *Ezech. XVIII, 20.* excipiens, cum Limitatione hæc esse intelligenda: *Non portabit Iniquitatem Patris, nisi & ipse peccet, quod insinuetur vers. 14.* Jam vero Posteros Judæorum & aliarum Gentium extra Ecclesiam viventium non tantum Parentum, sed etiam propria Culpa Evangelio (h. e. prædicatione) & Sacramentis esse privatos. At vero, quid quæso fecerunt, quid atrocitatis commiserunt posterioris ævi Gentiles, quibus non nisi obscurior contingebat Evangelii l. Legis fama, nec nisi per transfennam aut telescopium eminùs repræsentata? An dices in Majoribus illos peccasse? Et peccabis ipse contra adductum ex *Ezechiele* locum. Ipsos,*

in

inquies, peccasse? Respondeo, peccatum hoc non culpæ, sed pœnæ malum foret, cum præsupponantur tanquam semper destituti Prædicatione verbi, quæ tamen Patribus contigerat, fueratque norma in quam peccaverant. Causa itaque reddatur, cur hæc norma illis adempta, apud quos tamen propter Patres tantum puniendos præsupponatur ad minimum extitisse ante peccatum? vid. Ezech. XVIII. 17. Prævidisse pergis, DEUM revelationem esse rejecturos. At vero, si hoc: Cur illis, qui Philippide erant manibus pedibusque rejicientes verbum, cur illis, qui Ephesi, contra Apostolos Domini rebellantes, Evangelium annuntiatum est? Quid, quod plane contrarium de Gentilibus constat. Certe enim, quàm in genere procliviores multo Gentiles fuerint ad cognitionem DEI veram, ejusque cultum genuinum perveniendi, quàm Judæi ex totâ Apostolorum & Ecclesiæ recentioris Historiâ constat. Conf. Act. XIV, 18. & cap. XVII, 11. Quid præterea de illis fiet, qui contermini in V. T. Judæis, in N. T. Christianis ipsorum dogmata clarius, ipsorum ritus *πρὸς ἑαυτὰ* intuentur? Anne hi præ procul absentibus nec in Patribus, nec per se, nec rejectione verbi peccarunt? Aut absoluto quodam Voluntatis antecedentis beneplacito abundantius vocantur? Si illud, ratio rei demonstratur; Si hoc, habeo quod volo. Quid de illis fiet, qui inter Gentiles melancholici aut talius conditionis, quæ inclusos ac separatos à Cœtu suos tenere solet, domi semper residebant omni cum Judæis, aut peregrinis, aut peregrinatoribus conversatione carebant? nonne plane ut videtur, latens DEOque soli cognita res est quæ talibus illam demit, quam sociabiliores (ut ita loquar) habent

bent prærogativam, quales sunt Mercatores, aliique, quibus quotidie tot famarum, tot relationum, tot circumstantiarum obtingit, ut, si cum priori hujus cognitionem conferas, illum nihil plane scire dixeris? Miserum sane, qui vitam testudineam agens, nunquam tugurium deserit, si alloquaris instar testudinis tactum fugit, si premas, excites, confabuletur tecum, de angulo Cochleæ certamen movet! Quid de iis tandem fiet, quibus ferventior ocyorque est Sanguinis fluxus, quicquid obscurum est, non sollicitant, difficultatem oderunt, nihil è re sua putantes, nisi quod præsens, non Intellectum magis, quam sensus alloquitur? Quid de iis fiet, quibus peculiaris Apostolorum Informatio vel ore, vel per literas contigit? Quid causæ erat, cur Hierosolymitanis & frequentior & perennis Apostolorum daretur præsentia, dum aliis locis vel parcius vel nulla obtingeret? Inquies: Quia Urbs DEI erat Hierosolyma, populo ejus repleta, sacris notata. At vero, idem hoc est, cujus causam vellem. Quia ipsis, perges, DEUS destinaverat Messia mundi crucifixionem, propter quam vehementius deinceps iterum erant vocandi, ut compensaret DEUS, quod mali Consilii Divini necessitas ipsis adjudicaverat. Si hoc, quid impedit, quo minus malitiæ gradus, mensura evadat gradûs Gratiæ vocantis. Regeris: Non propter gradum malitiæ, sed quia absoluto DEI consilio destinati erant, qui malitiam in Christum patrandò Saluti Humanæ locum facerent, quod Paulus exprimit: *Quia Lapsus eorum causa esse debebat Resurrectionis Mundi.* Rom. XI. 11. sq. Hæc vero Exceptio minus fieri potest à Protestantium quodam, quibus non prædestinasse illos Judæos ad inter-

terficiendum Messiam DEUS dicitur, sed prævidisse saltem, tantæ malitiæ tunc temporis futuros esse Judæos, ut sint impleturi (*πληρώσαις*, quod verbum tantum abest, ut hoc malitiæ decretum juvet, quin potius Idiotissimum sapere mihi videatur quo verba Imperativi rei eventum denotant. vid. *Glass. Phil. S. L. III. Tr. III. Can. XLIII.* cujus Observationis simul fundamentum deducere vellem ex Indole Hebraica, ubi Imperativum basin esse dicimus Futuri, quod in Grammat. observare solemus.) mensuram Patrum suorum. Residet præterea scrupulus in eo, cur simul hic Gratia vocantis gradus eos offenderit, qui tum temporis aliasque vel ex Gentilibus, vel exteris Judæis Hierosolymis commorabantur? An & hi participes Crucifixionis fuere? Id quidem minus. Potius obstarunt, ut Pilatus, Matth. XXVII, 24. & Uxor ejus, comm. 19. & multi citra dubium *אשר הטיח*, nihil in septem Præceptis suis, cujus Jesum accusare poterant, habentes; Multi insuper *אשר שפירי* quibus ad tempus saltem à Judæis quædam regulæ erant præscriptæ, citra dubium Magistratum ac fidei suæ focium, Pilatum secuti. Hoc argumentum, quantum valeat ad dubia, quæ hanc materiam attinent, apud genuinos etiam alias Lutheranos promovenda, illi saltem præcipuè experientur, qui statum humanum respectu religionum invicem conferunt. Certe enim adeo nostris hypothesibus, aliquando etiam præjudiciis strenuè indormimus, ut, licet aliarum religionum famâ tangamur, sive obscurior illa sit, sive subclara, stertamus tamen, vel minus solliciti, utrum forte illarum quædam genuinitate ac fundamentorum firmitate nostram præstet, nec ne; vel, si aliquando stimulum senti-

mus, sumptibus & operæ addiscendæ Lingvæ parcamus, sæpe itineri, sæpe colloquiis, aliisque non a deo obviis. Quid itaque de nobis fieret, si Religio nostra suis destitueretur fundamentis? De iis præcipue, qui vel Rabbinnica, vel Turcica, vel Persica, vel Æthiopica addiscendi mediis deseruntur? An eundem illis cum Eruditoribus obtingere Gratiæ gradum fingeres? ne sic quidem; sed venerandum esset unicum DEI beneplacitum. Eodem modo Turcarum, Sinensium, aliorumque res sese habent, quibus aliqua religionis Christianæ fama allata, at obscurior, tenebrosa, quam alii mediis haut satis instructi venari non aded excitantur, alii excitantur circumstantiis, occasionibusque variis. At abruptenda meditatio, cum ulterius habeam, quæ mentem ambigam alant; Quæ inter

Argt. 3.

Revelationis
Diversitate
in V. & N. T.

§. 5. Secundo loco mihi esto diversitas, quam in modo revelandi habet V. & N. T. Quod argumentum ita cum priori colligatur, ut istius probabilitas ex eo stabiliatur, quod & in ipsa Revelatione si-ve Prædicatione quidam sint modi, quorum ratio inter illos ipsos distingvat, quibus tamen ipsa præ ceteris clarior revelatio cœlitus est destinata. Quam Claritatis utriusque differentiam præclare Paulus insinuat, quando nos omnes in N. T. ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ Ἰησοῦ κυρίου intueri inquit. 2. Cor. III. 18. quod comma citra dubium comm. præcedenti 7. ita respondet, ut ἵδὲ καὶ ὁπρὶζεσθαι κεκαλυμμένῳ προσώπῳ, opponatur ἴδῃ, μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως, quod dum nisi Socinianizans non facile negabit, otiumque mihi faciat communis omnium Theologorum hypothesis, saltem in id inquiram oportet, an Diversitatis hujus forte in *Objectis*, aut in *Oeconomie Divine Administratione* occurrat ratio. Si occurrit, Diver-

Diversitatem sibi vindicabit, Voluntas Consequens; si non; habebō, quod volo. *Prima* autem tractatio, dum diversitatis causam in Objectorum ratione quaerit, in V. T. periodo non proponit nisi Populum Israël unā cum Patriarchis. Communis vero est, & Rationi & Revelationi consona admodum traditio, pubescente illa Juniorique mundi aetate, multo adhuc vivaciora extitisse in Patriarchis Imaginis Divinae rudera, adeo ut Intellectum puriorem multo, defacatorem phantasiis, intelligibilibus completiorem, Voluntatem propterea sanctiorem Posteris habuerint. Quae opinio quibusdam nescio quid praedicti ingenuit, quasi Abrahamus Codicem quandam supernam Sapientiam complectentem à Razielle partem traditum reliquerit. vid. *Gregor. Michael in Gafarell. p. 488. ex Kircherō & Libavio.* Nescio, an huc referre debeam Sethi Columnas, lapideam alteram, alteram lateritiam; (vid. *Joseph. in Antiqu. L. I. c. 3. conf. Salmuth. ad Pancroll. L. II. tit. 23. & Stillingfleet in Origin. ubi has cum Mercurii illis confundi observat.*) Abrahami, Librū de XII. Patriarcharum testamento, cujus meminit *Philo, à Job. Rittangelio* in Latinum versum. conf. *Galatin. de arcan. Cathol. Verit. L. VII. c. 1. Henochi item Prophetiam, de qua Tertullianus, Ireneus, Cyprianus, Clemens Alexandr. aliique PP. egerunt, conf. August. de Civit. DEI L. XV, c. 23. Drusum in Henoch. cap. IX, XI. XVIII. XIV. Camerar. in Hor. subcis, & Gvil. Salden. in Otis Theol. L. I. Exc. I. Quo pacto dicendum, DEUM in revelanda Voluntate sua temperamento ac Conditioni Hominum vegetiori se attemperasse, eaq; tectius proposuisse illis, quibus Intellectus non nisi tectioribus ac profundioribus penetrandis accommodatus erat. Hoc autem omne, ipsa illo-*

illorum hypothesis destruit, qui inter Judæos Kab-
 balistæ audiunt, ipsaque Judæorum sequentium ratio.
 Primi, Excellentiam Rationis Patriarcharum non
 tribuendam fuisse statuunt, naturalibus eorundem
 viribus, sed singulis ab Adamo usque ad Mosen Præ-
 ceptorem fuisse Angelum quendam ipsis יָדוֹעַ v. g. *A-*
damo Raziem, Semo Jethielem, Abrahamo Zedechielem,
Isaaco Raphaëlem, Jacobo Pelielem, Josepho Gabrielelem, Mo-
si Metatlonem, Eliæ Malushielem. conf. *Salden. l. c.* Quid
 tum? inquires. Hic Angelus singulos poterat tene-
 brosiorem DEI Legem erudire. Fateor, sed quid
 ceteris fiet, partim temporibus Patriarcharum, non
 Patriarchis, partim post Fata eorum Mosisque hoc
 Angelo destitutis? Muniti erant, inquires, Kabbala.
 Recte. Atque adeo alterum meum provocas ar-
 gumentum, Judæorum scilicet traditionem. Di-
 cunt קְבִלָה DEUM succurrisse Patribus, quæ duplex
 eorum Sensu; *prima* fuit ἰσότης παιδείας, qua DEUS à
 primis Mundi incunabulis ad Legislationem usque
 utebatur, oraliter Patriarchas instituendo; *Alter*
 fuit, Lex ἄγραφος à DEO Moyfi in Monte Sinai ad
 explicandam Legem scriptam tradita, quam postea
 R. יהויר־הקרושׁ in unum corpus collectam משנה
 h. e. Δεσφρασιον vocavit. *vid. Hotting. in Thesaur. Philo-*
log. L. I. c. III. S. V. Sic itaque, quid de traditioni-
 bus Judæi tradant, expósito, causam non habuisse
 Numen obscurioris revelationis in Objectis Judæis
 scilicet, concludo, eò quod Rationis ac Capacitatis
 eorum talis erat conditio, quæ utique קְבִלָה h. e.
 & orali institutione, & singulari Commentario Di-
 vino opus habebat. Facile autem quæ de Impru-
 dentia totius Populi Israëlitici Numen S. S. apud Esa-
 iam conqueritur huic membro coronidem impo-
 nunt:

nunt : *שמעו שמעו ואלו תבינו ואלו תראו* *Audiendo audite,* (loquitur de Gloria DEI, quæ Prophetæ manifestata erat in Mysterio Trinitatis, quod dum ceu Evangelista V. T. unâ cum ceteris Legis involucris annunciare Judæis debebat, prædicit Dominus; Populum hæc mysteria non intellecturum. Ita enim Imperat. *sumendum, jam supra observavi.)* *Et non intelligite, videndo videte, nec cognoscite.* Ef. VI. 9.

Nec aliter *Oeconomia Divina* hanc Revelationem nisi à posteriori arguit. Certe enim omnium primum quod in Divinâ Revelationis *Oeconomiam* Apostolus observat, est, quod *πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως* (i. e. per partes varias, divisim, nunc hîc, nunc alibi Prophetæ surrexerit, sed non hoc tantum, verum, ingenis se simul accommodarit, Spiritus non Israëlitarum, qui nullo non tempore iidem semper fuere, sed Prophetarum ipsorum, ita ut alius majestico & altiori, humiliori ac depresso alio stylo sua proponeret, usque dum omnium postremò *ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν* h. e. *התחתית הימים* veniret Filius DEI, qui erat *ἀπαύγασμα τῆς δόξης τῆς πατρὸς*, cujus prædicatio non poterat ideo non esse luminosa, exegetica, clara Ebr. I. i. conf. Joh. I. 18. Alterum vero quod *Oeconomia Divina* infert, illud est, quod V. T. revelatio Umbra esset illius corporis quod appropinquabat in N. T. Col. II, 17. Quæ duo momenta *Oeconomiam* revelationis Divinæ esse, specimine suo sacro ostendit (ut arbitror) Paulus in totâ ad Hebræos Epistolâ, cujus totius compendium hîc faciendum, si hanc argumenti nostri partem accuratius explanare spatium, quo includor, concederet. Confer Petri methodum, quâ consilium DEI

H

in

interpretatur Act. III, 17. sqq. & i. Petr. I. 5. 10. sqq. nec aliter Paulus nisi à posteriore, in 2. Cor. III. 18. ipso scilicet actu hanc decretorum Divinorum Oeconomiam declaraturus, Evangelium vocat Sapientiam DEI *τὴν ἀποκεκρυμμένην*, quæ tecta fuerit in V. T. nec in eo revelandum planius, (en rationem à posteriori!) quia DEUS illam æterno ante utramque Oeconomiam Decreto (id enim exprimi puto per *πρὸ τῶν αἰώνων* conf. Rom. XII, 2. Hebr. I, 2.) destinaverat *εἰς δόξαν ἡμῶν*, ut gloriose nunc Nobis manifestaretur, i. Cor. II. 7. ita ut videre Nos tantum in N. T. debeamus Gloriam JESU tanquam Gloriam ut nigeniti à Patre. Joh. I, 14.

Argt. 4.)
ab
Exemplo I.
Israëliitarum.

§. 6. Cogitanti præterea de Vocatione Israëlis, certe omnis obmutescit ratio. Quis enim quæso est, qui ut modum, ita & causam Electionis Israëlis præ cæteris Terræ universæ Incolis determinet, qui fruatur mysteriis DEI, qui versetur cum Numine, qui ceteros terræ populos extirpans terram inhabitet gratis promissam? Inquies, quærendam esse rationem, in Divinâ Patriarcharum vita, quæ tanto excellentiæ fuerit peracta gradu, ut nunc per *אֵת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ* Genes. V, 22. nunc per *אֵת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ* Genes. XVII, 1. exprimatur, expresse autem de Noacho Scripturam prædicare, quod fuerit *צַדִּיק וְנָחֵם בְּרַחֲמָיו* Genes. VI. 9. haut obscure insinuando, hanc Patriarcharum Sanctitatem insignem, rationem fuisse, cur DEUS Semen illorum eligeret in peculium. Cui vero quàm maxime ipsæ Gentium origines ex unâ Familiâ natarum obstare videntur. Cur enim quæso ex familia Noachi electus fuit Semus, Japheto rejecto? Cur in familiâ Abrahami electus Jacobus, Esavo rejecto? Non cer-

te

te propter qualitates vel sanctitatis, vel integritatis, quæ abundantius hunc tenuerint, alterum minus, cum quod Japhetum attinet, nullo impietatis aut falsitatis indicio notetur, sed in tegendo Patre eodem cum Semo fratre munere fungeretur. Gen. IX. 23. nec Esayus quid habuisse memoratur, quod rejectione fuerit dignum, quin potius ex eo, quod dilectus esset probo Patri suo haud levis nascitur suspicio, & pietate & sinceritate illum fuisse insignem. Forte Primogenituram respexit DEUS in Electione Semi. At unde probabis Primogenitum fuisse Schemum, cum Textus ipse sacer Japhetum הַגֵּרִי vocet. Genes. X, 21. Relegeris, locum adductum adhuc sub dubio esse, nec enim satis constare, an reddendus sit: Et Schemo quoque natum est, Patri omnium Filiorum Eber, Fratri Japhetis majoris? An, Fratri Japhetis majori, cui dubio ipse faveat R. *Schelomo Farchi* ירע אֵל יפת הגריל שׁוֹשֵׁנִי inquit, נֶשְׁעִי אֵל יפת הגריל שׁוֹשֵׁנִי *Nescio an Japhet (fuerit) major, an Schemus.* Divisionem vero facile Accentuationis Leges suppeditant, quæ cohærere jubent יפת יפת cum הַגֵּרִי, Sensus itaque erit; *Fratri Japhetis majoris.* conf. *Seb. Schmid. in Annot. ad Genesim.* Potius (2) obesse exceptioni de Sanctitate Patriarcharum videntur, toties citra cognitam nobis causam neglectæ Patrum primogenituræ, cum tamen juxta Legem tam DEL, quam ordinarium Populi morem, præscriptumque ipsum Rationis, amplissima in Opere Histor. Chronologica. L. I. c. III. p. m. 15. conf. *Goodwin Moses & Aaron* L. I. c. I. Si enim Sanctissima illa Patriarcharum indoles fundamentum aliquod inferre debet Voluntati Divinæ in Electione Populi, nunc quidem non antecedenter h. e. absque omni

circumstantiarum respectu, sed consequenter, h. e. cum respectu quodam agentis, cur non primam potius Patriarcharum virtutem selegit, cui, (ut primum erat semen) Sacerdotium semper debebatur, tanquam DEO sanctificatæ. vid. *Burrmanni Wrei en Getuigenisse it. Mom. tripl. oecon. Tom. I. L. 2. cap. 4. §. 2. 3. & Tom. II. c. 4. §. 262.* Idque eo magis quo minus ullo refertur vitio fuisse contaminatam? Præcipuum vero quod dubium circa illustre hoc Vocationis Israëlitis exemplum mihi alit illud est, quod extat in insigni Moylis effato, Devt. VII. 6. sq. *Te selegit Jehova DEUS tuus, ut sis ei populus peculiaris præ omnibus populis, quæ sunt sub universo Cælo. Non eo quod plures esseis omnibus reliquis populis, amore propendit Jehovah in vos, ac selegit vos; Vos enim eratis Populus paucissimus omnium populorum, sed eo, quod diligit Jehovah vos, & eo quod servat Juramentum illud, quod juraverat majoribus vestris &c.* Ubi Moyles Populum Israëliticum admonet, destruat Ethnicorum aras, omniaque Cultum ipforum concernentia devoveat, cujus rei studium ardoremque excitaturus 1) thesin generaliore[m] ip[s]is proponit, quod sint Populus à ceteris ceterorumque cultu plane separatus, tanquam quos Dominus sibi segregaverit **לְעַם סְגוּלָה**, quæ vox sive segregationem ab alio quodam Possessore denotet, quo fere sensu quintum Prædicabilem suorum Philosophi Hebræorum faciunt סְגוּלָה, redduntque LXX. λαὸν περιόριστον, Populum ab aliis selectum, segregatum, suoque Possessori proprium, juxta Derivat. à περιόριστος. vid. *Svidas, Hesyeb.* sive thesaurum aliquem bene reservatum, quo pacto Eccl. II. 8. **סְגוּלָה מְלִכִּים** à Targum redditur: **מְלִכִּים מְסֻבְרִים** Thesauri Regum, à que Rabbini explicatur per **אוֹצֵר אֱהוּב** Thesaurum prædilectum,

Etum, determinat tamen sollicitam quandam rei selectam curam. Quod specialius ipsis exponens, rei hujus 2) causam esse negat Populi multitudinem, quicquid nobis occinat R. Salomo Jarchi in suo ad b. l. Commentario inquit: כפשוטו ומדרשו לפי שאין אתם מגדילין עצמכי כשאני משפיע לכם טובה לפיכך חשק ככם כי אתם המעט הממעטין עצמכם כגון אב אברהם. ווג. h. e. *Juxta sensum suum & litteralem & allegoricum.* Propterea quod vos non magnificatis vosmet ipsos, eò, quod abundanter (hactenus) vobis affudi bonum. Hinc amat vos quia Vos illud pauculum. (estis) Parvifacientes vosmet ipsos, sicut Abraham, qui dixit: Et Ego pulvis &c. Quis enim quæso fidejussor est ac sponzor, significare ullibi in Codice s. aut apud Rabbinos aut Talmudistas verbum ריב vel רבו apud Scriptores Chald. רבו או רבות Jactantiam ac Deprædicationem suorum, & מעט mentem humilem, depressam? Adeoque 3) remoto quicquid forte Populo qualitatis affingi poterat, unicum idque genuinum Electionis hujus fundamentum insinuat, in solo amore ac affectu DEI collocandum, quo juraverit Patribus eorum id, quod propter fidelitatem sibi essentialem nunc æquè velit servandum. Quæ tria momenta etsi satis sincere Textus anatomiam fecisse videantur, meditatione tamen nescio quàm ambiguâ eò abripiēbar, ut a) non dici non putarem, nullâ extrinsecâ causâ motum S. S. Numen Israëllem ascivisse, sed ß) tantùm removeri multitudinem Populi, quod argumento hoc Populum Israëllem convincere DEUS annitebatur, fundamentum Victoriarum hactenus obtentarum omnium, non in Excellentia roboris Israëllicæ situm esse, sed in solâ Numinis Providentiâ sibi propter amorem ejus inter-

minabilem faventissimâ, qua eò inducerentur, ut promptiores in mandatis DEI exequendis comm. præc. propositis evadant. Quin 1) adeò fluctuabat meditatio, ut causam ipsam in Textu reperisse mihi viderer extrinsecam, propter quam contigisset Israëli Providentia DEI eligens ac favens, Excellentiam scilicet probitatis ac Sanctitatis Patrum insecutum Juramentum, comm. 8. Quas tamen nebulas hûc illûc agitas mox dispellebam, ubi concedebam 1) in remotione causarum non allegari, nisi unicum roboris Populi Israëlitici defectum. Interim 2) non excludi non posse ceteras simul Israëliitarum qualitates, cum rationabilis admodum sit, & præscriptionibus Logicis hæut parùm congruens processus, quo à negatione unius ad illationem alterius non conceditur argumentandi locus. Præcipuè cum 3) expressè & totidem verbis innuat Textus, causam Electionis non extra Deum sed in Deo esse quærendam, cum uniconitatur Amore DEI in Populum absolutissimo. Neq; quod huic obstet, me evitare non posse videor, nisi quod sequens comm. 8. causam expressè referre videtur in Patriarchas, qui adeò vitam pietate transfegerint, ut pactum de servando Semine ipsorum DEUS iisdem fecerit juramento obsignatum, ita enim Textus habet: Sed eo quod diligit Iho va vos, & eò, quod servat juramentum illud, quod juraverat Majoribus vestris, quod mirifice explanares, si \int (1) in \int Significationem tribueres explanativam, quam sapius in Codice sustinere, admonere velle, esset vilipendio Lectoris peccare, hinc Sensus foret: Sed eo quod diligit Iehova vos, nempe quod custodire debet &c. adeo ut Amoris Divini ratio sit ipsa Veritas DEI, quâ juramentum Patriarchis semel factum debeat custodire.

dire. Respondeo: Sic dabo quidem, fœdus illud cum Patriarchis factum causam fuisse Electionis Posterorum, sed, quid causa hujus pacti? Certe ipsa explanativa particula indicat pactum illud fundari in AMORE DEI. Quid tandem hujus causa? Inquis, revelari eandem in comm. 9. ubi hæc verba, Ut agnoscas, Iehovam DEUM tuum, esse DEUM ipsum DEUM fortissimum, fidelissimum, observantem fœderis sui & benignitatis suæ erga diligentesse, & observantes mandata sua in mille generationes, Observantiam mandatorum immiscent Subjecti recipientis DEI beneficia qualitatibus. Sollicitè itaque observandum est, (4) duplicis generis argumenta proponi Populo Israelitico, ad persuadendam, Evitacionem Idololatriæ, primum desumitur à Beneficiis præteritis hæctenus à DEO exhibitis à comm. 6. usque ad 9. Alterum à promissionibus beneficiorum adhuc exhibendorum comm. 9. ac annexis his pœnarum minis, 10. Ex quibus sequitur, וְיָדַעְתָּ reddendum non esse; *Et cognovisti, nec: Et cognoscas*, ut fere Interpretes omnes, *Joh. Adam. Oslander, Gerhardus, Junius & Tremellius.* &c. sed in futuro: *Et cognoscas*, primò, quod DEUS sit הוּא ה' אלהים, DEUS summus ac fortis, qui omnes Populos destruet coràm TE. Secundò, quod sit נאמן firmus, verax, non mutans sententiam, sed servaturus fœdus, quod fecit cum Patribus, & נאמן, quod verbum exprimit *vel xâew* quæ absque merito, cui opponitur Rom. XI, 6. Talem fuisse illam Seminis Abrahamitici Selectionem, liquet ex eo, quod promissio Saræ facta præceserit fidem Abrahami, quam tandem deinceps secuta est Impletio promissionis, ut meram conditionem, qualis plane non aderat factâ ad Abrahamum promissione, hinc fides

fides ipsi λογισθῆναι dicitur ad Iustitiam (Rom. IV.)
 Ut vero ante fidem Abrahamo Promissio facta est;
 (quam textus כסר vocat) Ita absque omni extra
 DEUM causâ. Finge autem, post fidem fuisse fa-
 ctam, fides saltem tantæ promissionis causa movens
 esse non posse videtur, cum alias & Centurioni ea-
 dem contigisset promissio & Primati Scholæ, Matth.
 IX, 18. *Vel* exprimit verbum hoc id, cui jam præ-
 cessit beneficium. Sic v. g. dicit DEUS, velle se
 confirmare כסר ה' ה' ה' h. e. illud benefi-
 cium quo jam Davidi semen suum promiserat. Ef. L.
 V, 3. vid. *Lexic. Cocceji*. Utriusque Applicatio id bel-
 le promovet, cujus probabilitas me tenet, Custodiens
 cum dicitur DEUS fœdus suum mere gratuitum,
 ex nullâ causâ meritoriâ factum. Notior enim est
 Idiotismus, ubi duorum Substantivorum vel Syno-
 nymorum vel disparatæ Significationis inter se con-
 junctorum alterum habet Significationem adjecti-
 vi, quàm ut inculcari debeat, vid. *Gloss. in Gr. S. Tr.*
 I. Can. VI. *Vel* juxta notionem posteriorem, Custodiens
 fœdus h. e. illam gratiam, quam ex mero be-
 neficio PP. promisit. Accedit locus probabilitati
 meæ faventissimus Ezech. XVI. 6. ubi DEUS intro-
 ducens Populum Israëliticum ceu Puellam, omnia
 ejus fata Consilio ipsius benignissimo ducta exponit
 non ab incunabulis, sed ab utero quasi materno, quàm
 fuerit nuda Ecclesia Judaica, quàm Sangvine & in-
 quinamentis aspersa, adeoque nullo nec PP. merito
 clara, cum horum sane ætas jam absolvat in al-
 legoriâ pueritiam, à quâ tantum abest, ut inceperit
 Gratia susceptrix, quin potius vix dum genitam h.
 e. emersum in Patriarchis cœtulum DEUS alloquitur,
 dicens: In Sangvine tuo vive! nec minus ca-

pax

pax est locus Nehem. IX, 7. 8. qui scrupulis materi-
am hanc cieat, antequam enim in comm. 8. Abra-
ham ~~1282~~ repertus dicitur à DEO, facta jam fuerat
ipſius Electio in Populum magnū com. 7. Si itaq; hæc om-
nia, quæ differui hæctenus, præcipue vero Populi ipſi-
us Iſraelitici indolem conſideremus, quis eſt, qui in
Quæſtione noſtra à dubitatione, ac, ut majus quid
dicam, à fluctuatione ſibi temperet? Certè enim,
tantum abeſt, ut Obſequioſitatem in Populo prævi-
ſam notes, quin potius poſt ſingulariſſimam quoque
DEI gratiam refractarium ſeſe exhibebat, ac inſu-
perabili malitiæ gradu obſtinatum. vid. Pf. XCV, 9,
10, 11. Pf. LXXXI, 12, 13. Pf. CVII, 11, 17. adeo ut
eò tandem proterviæ procederet, ut Prophetas DEI
trucidaret, Matth. XXIII. Dominum Gloriæ ceu
Summum Prophetam (Devt. XVIII, 18.) crucifige-
ret. Act. II, 36. c. III. 15. Spiritui S. indefinenter
obluſtaretur, Act. VII, 51. ſq. JESUM ipſos erudire
volentem ac Gallinæ inſtar pullis fidiffimæ con-
gregare, aſpernatus ſit. Matth. XXIII. Et quod
dictu plane horrendum, ſpreverit *πᾶσαν τὴν βελτίαν
θεῶν*, ſeque ipſum indignum fecerit Vitā æternā Act. XX.
27. coll. cap. XIII, 36.

S. 7. Præter ea, quæ hæctenus ſumma proba-
bilitate adduxiſſe videor, expendendum eſt illud in-
crepationis planè horribilis, quo JESUS O. M. mi-
natus eſt Chorazim ac Bethſaida: *Vae tibi Chorazim!
vae tibi Bethſaida! quoniam ſi in Tzor & in Tzaidan edi-
ta fuiſſent virtutes hæ, quæ editæ fuerunt in vobis, jam o-
lim in ſacco, & in Cinere converſe fuiſſent.* Matth. XI,
21. ſq. Certè non aliter prævidere DEUS poterat
Chorazaos ac Bethſaitas, niſi tales, quibus fruſtranea
eſſet futura omnis gratia DEI abundans; E contra-

Argt. 5.)

cx
Matth. XI,
21. -- 24.

rio præscivit juxta Præscientiam mediam Tyriis ac Sydoniis proficuum fuisse futuram abundantioram Gratiam. Quid itaque causæ externæ subesse poterat, quod à Tyriis convertendis Gratiam abundantioram declinaret, ad Chorazæos Bethsaitasque non convertendos eandem applicans? Inquis, id non potuisse ideo aliter evenire, quia Messiaë destinata Periodus citius appropinquare non poterat, quam Oeconomiam Divinam id esset conveniens. conf. Galat. IV, 4. adeoque absente Evangelii termino, non poterant, per has connexiones Oeconomiam Divinam ac temporum diversitates, quæ in ordine hoc semet non poterant non sequi, Evangelii adjuncta ad Tyrios pervenire, ut adeo causa hæc sit Oeconomia Divina, quæ sibi anteverti non poterat. Ast eadem urgeor difficultate, causa enim detur, cur DEUS Tyrios ac Sydonios illos non distulerit ad hæc Messiaë tempora, ac Tyriorum Sydoniorumque potius temporibus destinaverit hanc Chorazæorum ac Bethsaitarum generationem? Inquis, ita nulli facta fuisset Gratia DEI extraordinaria, nec enim DEUS Gentiles miraculis dignatus est, non missus nisi ad oves perditas de Domo Israël. (Matth. XV. 24.) At fama ad illos miraculorum pervenire poterat, & quod præcipuum, eadem quæ supra redit difficultas, cur scilicet Messias nec Ethnicos fuerit dignatus, qui viderent ejus miracula, præcipuè per ea convertendos? Certè difficultas difficultatem trudit, manetque mysteriosum DEI consilium hæc in parte quam devotissimè venerandum. Ex parte quidem superat has difficultates *Hackspar. in Not. Philol. Theol. ad b. l. quando, queritur, inquit, occasione hujus dicti: An fides sit causa Electionis? Dicis: In quibus DEUS prævidit fidem, illos*

illos elegit; In Tyriis DEUS prævidit fidem. E. Conclusio est absurda. Non Minor, Ergo Major. Resp. Major debet limitari: In quibus Deus prævidit fidem finalem, eos etiam elegit. Sic negatur Minor. Video tamen eâdem, quâ Ego & Clar. Hackspan. & alios Nostratum difficultate premi, dum Dominio DEI absoluto aliquid hic tribuendum esse, tandem concludunt. Ita enim pergit Hackspan. l. c. Excipis, At mansissent etiam in fide, si DEUS ipsis concessisset, quæ aliis obtulit, Resp. DEUS facit, quæcunque vult. Non tenetur Hominibus extraordinaria mittere media. Concedit itaque Philologus ac Theologus Celeberr. Aliquibus Hominibus offerri media extraordinaria. Quod idem concedit Waltherus in Harmon. Bibl. ad h. l. it. Casp. Heunisch. in Diss. Philosoph. Theolog. Loc. II. Qu. 2. pag. m. 78. & pag. 285. Quo facit, quod habet Heilbrunnerus in Diss. Inaug. de Traditu Parisi sub Præs. D. Joh. Schmidii habitâ, quando pag. 13. inquit: Domus faciles, circa Pauli conversionem accidisse extraordinarium quid &c. adscribendum NB liberrimæ Dei Voluntati &c. &c. conf. Joh. Conrad. Durrium Prof. olim Altdorff. de Ethnic. inexcusab. S. LIX. Ægid. Hunnium in Artic. de Prædestinat. Scriptorem qui Ambrosio additus est Libr. de Vocatione Gentium L. II. c. III. it. cap. V. ejusd. Libr. it. cap. VI. Gust. Philipp. Mörk. l. c. Diss. II. p. 88.

§. 8. Ultimo loco illud quidem recorder, argumenta à Parabolis desumpta nihil stabilire; dum vero rem probabilem magis illustrant, nec hominum Symphonia adeo temerè hic videtur negligenda, præcipuè, cum clarissimum sit, quod Parabolæ instar à Servatore proponitur, de Operariis diverso tempore vocatis. Matth. XX. 1, sqq. Quid enim? Erant, quibus matutinum tempus plura ac majora

Argt. 6.)

a
Parabolis

Matth. xxv.

14. & c. xx,

peragenda offerebat, ferundo sc. Diej totius incom-
modo damnatis; Erant, quos sera Dies poscebat, mi-
nori leviorique oneri natos, cum utrisque unica
contingeret merces, quorum tamen quid quæso pri-
ores patrarant, quod idem præmium cum postero-
ribus adepturi, majora sustinerent? Cur non vel
his aliquid de Die demebatur? vel posterioribus ad-
debatur? Accedit Expositio Theologorum, quâ vo-
cationem priorum de prærogativâ ratione conditio-
nis Vitæ, vel donorum præceteris naturalium, (qua-
rum certè diversitas principium deinceps evadit
Inclinationum ac motuum Voluntatis) vel de Sup-
peditatione occasionum proficiendi, Verbo, de om-
nium bonorum largiori Collatione exponunt. Pos-
teriorum vero de defectu horum omnium, aut sal-
tem minori eorum gradu. vid. *Walther. in Harm.
Bibl. ad h. l. it. Spenerus in der Evangelischen Glaub-
bens-Lehre. Dom. Septuag. p. 221.* Sive itaque cum
his de donorum diversitate, sive cum aliis de Voca-
tione Gentium ac Judæorum parabolam explices,
utroque habebis, quod fluctuationem mentis hîc pro-
movere potest. Si enim posterius, ad easdem dif-
ficultates revolveris, quæ supra de Vocatione Israë-
lis proposui; Si prius, quid clarius esse potest Inæqua-
litate illius Voluntatis, quæ absque respectu circum-
stantiarum sua cuivis pro lubitu largitur? Idem si-
bi volente Discursu Epanorthotico, quem IESUS
proponit Matth. XXV, 14. sqq. ubi Servorum alteri
quinque, alteri duo, tertio vero unicum saltem ta-
lentum concedidisse dicitur. Hactenus vero addu-
ctis mediis terminis usus *Excell. D. Præses in P. II. Dif-
quis. de Consens. & Dissens. Evang. fund. Sect. II. S. 25.*
ansam suppeditavit easdem rimandi ulterius. Ex qui-
bus

bus vero' omnibus, quemadmodum inferri nolim,
 vel Voluntatem DEI antecedentem efficacem non
 esse, quod ipsum sanè aded mecum propugnant &
Summe Reverend. Dn. Præses ac Dn. D. Holzhus in Do-
ctissimo de Prædestinat. Tr. ut hinc etiam sincerè con-
 fiteantur, converti quàm plurimos per meram et-
 iam Gratiam Universalem; vel DEUM nolle omnium
 Salutem, quod ex hâc aut simili quâdam meditatio-
 ne intulisse videtur *Dominus de Vallon, Minister Ecclesia-*
in Holland. in Libro, cui tit. Apologie pour les Reformez au
Sujet de la Prædestination, apud sapius citatum Mör.
 l. c. pag III. ita quæso quis vitio mihi verteret, si ob
 tot tantaque argumenta, quæ inter meditationes
 theologico-rationales hinc inde hætenus subna-
 scebantur, Conscientiæ meæ non quidem apodei-
 xin quandam, sed saltem dubium, aut si majus quid
 desideret, probalitatem, concedam?

§. 8. Præsertim cum nihil quod disertis hæte-
 nus obesse possit videam, nisi illud fortè quod pro suâ
 in meditando Dexteritate sibi objicit maxime *Re-*
ver. Dominus Præses l. c. §. 27. p. 758. lq. Rationem scil.
hujus Inæqualitatis aut quæri posse extra Hominem, aut
in Homine. Non extra, nam in Creaturis si datur, iterum
dependet à Concurſu DEI, adeoque ab inæquali ejus Gratia.
Ergo datur in Hominis Libero arbitrio, prout enim
prævidetur DEUS illud iri usurpatum, ita destina-
vit Gratia Gradus. Ubi simul solidissimè & dubium
 hoc fuit discussum ex Liberi arbitrii naturâ. Cui
 quàm maxime suffragium addit, quod hoc pacto re-
 fractariis ac planè non convertendis, vel nihil Gra-
 tiæ contingere debeat, quod est contra Ef. LXVI, 1.
 sq. vel summus gratiæ gradus, cui obstat praxis
 Christi, quâ Discipulis suis plus Gratia exhibebat

Object. I.

glorificatus coram illis in monte, Matth. XVII. aliaque ipsis Gloriæ suæ argumenta ostendens, quæ incredulis ac refractariis Judæis plane ignota esse cupiebat; Quâ post Resurrectionem se exhibebat vivum non nisi Discipulis suis, hunc gratiæ gradum Judæis subtrahens. Et quod maximum, cum forte, ided Hierosolymis & in totâ Judæâ tantum Gratiæ Gradum Deum per miracula Judæis exhibuisse, dixeris, quia non nisi Judæi erant in summo gradu pertinaces, omnium maximè abusi Libero suo arbitrio; quærere liceat, cur & illis simul contigerit abundantissimus hic Gratiæ Divinæ prævenientis gradus, qui sequaciores ac molliores licet, Populo Judaico erant intermixti? An & hi abutebantur Libero arbitrio, v.g. Centurio, Matth. VIII. Mulier Cananæa, c. XV, 22. seqq. & alii? minime quidem.

Object. II.

§. 9. Ejusdem ferè farinæ est, quod secundo loco objici possit. Gratiâ Dei sufficientem relationem inferre ad Constitutiones Hominum, quibus sufficere debeat, quæ dum diversæ sunt, aliis repugnantibus magis, aliis minus, diversam quoque ipsam Gratiâ esse debere sufficientem, quatenus sufficientem, neque enim ille gradus huic satisfacit, qui alterum convertere potest. Adeoque hanc, quæ videtur inæqualis Gratiâ, non esse inæqualem, sed pro conditione objectorum æqualissimam quandam sufficientiam. Cujus argumenti Universalitati facile eadè Praxeos Divinæ diversitas satisfacere potest. Clarissimum Camerarii Exemplum est A. & VIII. 28. sqq. cui et si pronior divinitus agnata esset verbo Divino assentiendi Voluntas, adeo ut minimus ipsi gradus præparantis Gratiæ suffecisset, facilius quoque inquisituro in veram Dei cognitionem erudirique se curaturo, tamen

tamen extraordinaria planè ac longè sufficientiam
 excedente Gratiâ Numen ipsum dignatur advehens
 in Spiritu Apostolum Philippum, qui argumento ipsi
 esse debebat omniscientiâ Divinâ, ac Providentiâ ipsi-
 us in se supra modum benignâ, quo ipso extraordi-
 nariè mens ipsius non poterat non facilius Amore Dei
 imbui. An vero ita Nationes non in plurimis tantum
 sed in omnibus suis individuis differant, ut Judæi
 omnium maximè indispositi ad Conversionem; His mi-
 nus Ethnici Victores Judæorum eodem Cœlo fru-
 entes; His minùs procul disiti fuerint? Imò vero
 quanta & temperamentorum & dispositionum natu-
 raliùm in una quadam non dicam Regione, non Ci-
 vitate, sed domo sit diversitas *ad Gradus* esset, qui ex-
 perientiâ edoceri nollet? Et loquuntur idem ipsa fle-
 xibiliorum & Naturâ leniori pronatorum Exempla
 quantâ sapiissime præ cæteris Gratiâ præveniente
 DEI fruuntur, cui demum illum placere autumo,
 qui hâc in materiâ eo usque rimatur, donec inveniat.
 DEUM non minùs Patrem esse, Gratiâ suam omni-
 bus & temperamentis & Dispositionibus sufficienter
 concedentem, quàm Dominum, in suas Creaturas li-
 berimè agentem. vid. omnino Rich. Baxter in *Me-
 thod. Theolog. Christ.* P. I. c. 12. p. 254.

CONSECT. III.

§. I.

Quod vero ad cæteros attinet Gratiâ Divinâ
 Gradus, ostendi jam supra, quemvis immedi-
 ate præcedentem Gradum præsupponere, a
 deo ut v. g. Deus neminem perficiat, nisi quem hæ-
 stenus adjuverit, neminem adjuvet, nisi cui fidem
 fuerit operatus ac bonam per fidem indolem, nemini
 largiatur fidem, nisi quem illuminaverit hæstenus per
 verbum

Cæteri Gratiâ Divinâ
 gradus juxta
 utramq; Va-
 luntatem
 sunt æqua-
 les, & Conse-
 quentem &
 antecedentē
 in sensu po-
 steriōri.

verbum eo modo, qui obtinet in Gratiâ præparante, neminem tandem ita illuminet, nisi qui illuminari cupiat, affectu ex Gratiâ præveniente nato. Hæc est illa חַסְדֵי ה. e. Gratiarum Divinarum catena, cujus articuli ita sunt colligati ut non inferior ex superiori, superior tamen ex inferiori dependeat.

§. 2. Esse vero horum graduum quemvis ratione utriusque Voluntatis DEI & Consequentis & antecedentis posteriori sensu sumptæ æquale, facile ex supra insinuatâ connexionione inferri posset, si modò aliqua Scripturæ evidentia probabilitati succurreret; Hinc tria in hac materiâ momenta maxime veniunt excutienda, (1) *An DEUS semper respectum habeat præcedentis gradus?* (2) *An magis & minus in eo respiciat?* (3) *Si hoc, an id fiat juxta utramque Voluntatem?*

§. 3. Quorum primum quomodo Scriptura determinet, sollicitis, occurrit initio *illud* primo intuitu *πρόδοξότερον* Salvatoris: *εάν τις θέλη ἰδὲ θέλημα αὐτοῦ ποιῆν, γνώσειαι πρὸς τῆς διδαχῆς, πρότερον ἐκ τῶ θεοῦ ἔστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.* Joh. VII, 17. Quod dictum idèò difficultatem spirat, quia ordini facultatum mentis nostræ haut satis videtur respondere, namque ut Intellectus cognitio quando absolute præcedit, semper ratio de veritate sibi gratulatur, quemadmodum eventuri mendacii ac nascendi ex affectu voluntatis præjudicii argumentum, si, quod ab Intellectu fieri debebat, Judicium, incipit à Voluntate. Hinc nemo effati verè theologici Sensum assequetur, nisi qui (quod tantoperè Theologi urgere solent) experimentaliter cognoscat, quid sit Gratia Dei præveniens. Certè enim *ψυχικῶ ἄνθρωπῶ* adeò illud impossibile videtur, posse Animam nostram præcipue ante Statum fidei Voluntatem Patris facere, ut cunctiens

tiens sibi malle videatur, DEUM ne quidem existere, quam ut tam mature velit facere ejus Voluntatem. At, si experientia cognosceret, quo pacto tam mirifice per Gratiam prævenientem & Rationem in sui Amorem Numen trahat, inflammetque per aliquam revelationis ejusdem famam, facile quoque fidem sibi faceret, mirifice hoc ipso mentem nostram ferri in DEUM, ut nil magis desideret, quam ut eò posset pervenire, ut faciat ejusdem Voluntatem. Hoc itaque, inquit Servator O. M. si sentitis per Gratiam DEI prævenientem elaboratum Desiderium, tunc insequetur vos & alter Gratia Divinae Gradus præparans scil. quem in Illuminatione consistere supra innui. Hinc addit, tunc cognoscetis tanquam ad desiderium vestrum illuminandi, an hæc doctrina sit ex DEO. *Illuminationem præsupponit Gratia operans*, juxta illud Pauli: *πῶς πισεύσατε, εἰ ἔχετε ἠνοσῶν.* Rom. X, 14. Quo ipso plane rationabiliter Apostolus procedere videtur, assensum Voluntatis suspendens à perceptione Intellectus. Nec est, quod autem quia directè est locutus, tantum hanc procedendi methodum attinere Judæos, q. d. Quomodo autem credere poterit hic Populus, tanquam præjudicio de Messia jam occupatus, nisi plane antea erudiatur? Est enim Idiotissimus, quo verba personaliter posita impersonaliter explicamus. h. f. Quomodo autem credamus? Germ. *Wie soll man glauben?* Sed quemadmodum hoc dictum fidem vult præsupponere Illuminationem per Verbum; ita *nisi simus in statu fidei, non posse DEUM nobiscum cooperari* insinuat, illud itidem Christi, *πιστεύων εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γὰρ Φη, ποταμοὶ ἐν ἤσ κοιλιᾷ αὐτῆ πρὸς ἄσιν ὑδατοσ ζῶντοσ.* Joh. VII, 38. Certè quemadmodum fidelissimus Salvator ni-

K

hil

hil occasionis præterfluere patiebatur, quin quæ ad
 לִבְיִשְׂרָאֵל Populi Judaici pertinebant ipsis propone-
 ret; Ita Die ultimo festi tabernaculorum, quem הַיּוֹם
 עֲצֵרֶת Diem Cohibitionis, יוֹם הַמַּגְדָּל Diem magnum
 æque ac primum vocabant, morisque erat hoc Die
 aquam ex Siloah haurire, morem respiciens JESUS
 explicat ipsis Aquam spiritualem, h. e. semetipsum.
 Joh. IV. sed fide tantum in Gratia operante reci-
 piendum, non quidem juxta vaticinium Prophetæ
 alicujus, neque enim hoc inferre videtur, quod di-
 citur: καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, sed quò argumentum de
 necessitate in eum credendi sit efficacius, γραφή es-
 se videtur collectivum, sumique pro tota Scriptura
 S. sicut Syrus habet: **כְּכָל סֵפֶר הַכְּתוּבִים** *Quemad-*
modum dicunt Scripturæ omnes id unice urgendo, quod
 cooperari DEUS & inhabitare non possit nisi illum
 qui credat in JESUM CHRISTUM, quod à JESU no-
 stro monitum quoad singula verba evadit efficacis-
 simum, si cum *Clariff. de Dieu* το εἶπεν exponamus ad
 modum Hebraici אמר quod jubere significare ali-
 quando, quis est, qui nesciat? Postquam itaque ob-
 servavimus respectu ipsius Collationis horum gra-
 duum esse Æqualitatem, videndum porro ratione
 modi conferendi, *An DEUS semper largius habenti præ-*
cedentem gradum, largius & consequentem conferat, & vice
versa? Certè nec temere vel fato quodam, vel ex
 absoluto DEI beneplacito contingere videtur, quod
 alius robustior est fide alius imbecillior, quod alius
 operosior in pietatis cursu, alius paulò otiosior.
 Illis enim, qui minùs attendunt Gratia DEI illumi-
 nanti, inexcercitatos Sensus, ascribit Apostolus, cum
 è contrario τοῖς Ἰσραηλῆσι sint exercitatissimi sensus, hinc
 magis magisque à DEO adhuc illuminandi, quia ^{εἰς} *εἰς*
 ἵνα *ἵνα*

Ἰσοφῶν ἰπῖς DEUS proponit. Ebr. V, 13. *Hanc tertio
 Æqualitatem h. e. Gratix mensuram Subjecti qualita-
 ti semper proportionatam & Antecedentem velle & Con-
 sequentem in DEO Voluntatem, illud Salvatoris probabi-
 liter infert: ἴσῳ γὰρ ἔχοσι πασι δοθήσεαι καὶ περισσευθήσε-
 ραι. Matth. XXV, 29. ubi profupponendum 1) ἴσῳ ἔχειν
 Sensum deberi, quem ipsi tribuat Philo: μη μόνον ἀσινῆ
 καὶ ἀν. θδήλευσα ἅγῃς ἔλαβε φυλάττειν, ἀλλὰ καὶ πλείονος ἐπι-
 μελείας ἀξίων, ἵνα ὁ παράθετός μηδὲν ἐχη τῆς φυλακῆς ἀ-
 ἰαῖθαι. h. e. non solum innocuum ac incorruptum servare,
 quæ quis acceperit, sed cura dignari, ut mutuans non ha-
 beat, quod custodiam accuset. Ita habenti δοθήσεαι,
 tempus enim futurum significat nihil aliud, quàm
 Executionem rei alicujus futuram. Hinc, inquires,
 Æqualitas pertinet saltem ad Voluntatem Confe-
 quentem, non simul Antecedentem. At præsuppo-
 nendum 2) ex philologia f. modo Scriptoribus N. T.
 loquendi familiarissimo Futurum aliquando Signi-
 ficationem habere Imperativi, quod in omnibus
 Præceptis negativis fieri, observat R. Elias Levita
 in Libr. Habbachur, ut: דַּבַּרְתֵּם לֹא, אָמַרְתֵּם לֹא &c.
 quo pacto simul voluntatem DEI anteceden-
 tem exprimit Quibus vero recte hæctenus
 meditati Inevidentiam afferunt exempla qua-
 dam extraordinaria Pauli, Mulieris Cananæ,
 aliorumque, quibus Libertas Domini Divini acce-
 dit, quæ temere restringenda non est, nisi manife-
 stissimâ vel analogiæ fidei, vel Scripturæ Evidentiâ
 restringatur.*

§. 4. Prolixioribus de Gratix Divinæ Æqualita-
 te ac Inæqualitate agere Spatii & Chartæ
 Disputationi non Tractatui destinatæ & temporis ei-

dem saltem dicatæ inhi-beor, postquam de Inæquali-tate prioris Gratia gradus fultus aliquo modo egi, quia illud momentum aliquid erat, in quo dubi-tatione licet levioris momenti, mens hæcenus flu-tuavit. Levioris inquam momenti, quia non dubi-tat de Sufficiencia Gratia DEI omnibus Hominibus collatâ à DEO, adeo, ut nisi repugnarent, eâdem ad ultiores Gratia Divina Gradus possent pene-trare; sed saltem, de Sufficiencia hujus juxta Vo-luntatem antecedentem Gradu Modoque, conce-dens non tantum extraordinariam hujus Voluntatis Gratiam, sed præter eandem ad ordinariam inæqua-lem probabiliter se determinans. Tandem vero non possum non Coronidis vice illud allegare Rabbi-norum, quod Gratia Divina gratiarum actiones de-beri sollicitè inculcat: כל הוֹשִׁיעַם וְאִינוּ מְבַרְכֵי נִקְרָא

Quicumque gustat Gratiam DEI, & non agit gratias vocatur Reptor.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΤ

Loco ἰσοδοξίας proponi posse puto Quaestionem Problematicam, Annæ & Diversitas Dispositionum ac Temperamentorum naturalium Inæqualitati Gra-tia prævenientis argumento esse possit? Ad cogno-scendam autem Quaestionis bonitatem, præsuppono
 1) Diversâ dari in Hominibus temperamenta. Sicut

Sicut enim Sangvinis massa non eadem semper manet, sed decrescit, nunc Evaporatione per poros, nunc filtratione ac degeneratione in subtilissimas partes, nunc accretione ad materiam solidiorem, nunc absumptione per Cogitationes &c. ita cibi quotidie ingesti & in chylum soluti, in venis, ut volunt, axillaribus cum Sangvine mixti proficua metamorphosi induendi; Aër itidem ex Atmosphæra instillatus, ut alia, prout diverso tempore diversa sunt, maximam Dispositionibus varietatem ingenerant. Quam Temperamentis, ut eadem; ita præcipue Viscerum, arteriarum, Ductuum, aliarumque internarum partium Dispositio varia inducit. vid. *Malebranch. L. de inq. Verit. L. II. c. 2. sqq.* Confirmant hoc Observationes Philosophorum, quibus mirandum Mixturarum temperamentorum numerum annotant. vid. *Thomaf. Sitten & Lehre. cap. XII.*

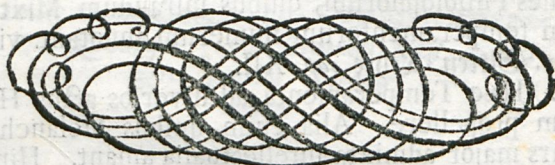
2) Hæc Temperamenta ad diversos actus Hominem propellere. Alia enim, quibus Melancholia pars major admixta intellectualia amant. Hinc adeunt templa, ubi intellectualia tractantur, attendunt, ruminant &c. Alia, quæ de Sangvineo fere tota participant, vel rarius Templum adeunt, vel si adeant, per Temperamentum non attendunt. &c.

3) Actus pædagogicos ita à Theologis dici, quia jam à Gratia præveniente elevantur, ut ad ulteriorem Gratiam illi Homini possint initia esse.

Hinc Unum temperamentum præ alio magnam habere prærogativam videtur, ratione illorum actuum, qui simul ac excercentur majorem ac proximiorum Conversioni Gratia præveniētis gradū evitare nō possunt.

Usque huc Quæstionis fundamentum constitui; Hæc vero ad Gratiam relatu, inquirendum,

dum, Undenam hæc unius Hominis præ alio in A-
ctibus pædagogicis prærogativa ? Si à Gratiâ, (Dices
enim illos motus mentis jam esse à Gratia) Quo ju-
re Philosophus de temperamentis tractabit, cum re-
ferantur ad Gratiâ ? Si à Naturâ, Unde Hominum
æque mortuorum unus altero meliorem præstabit
DEO prævenienti occasionem ? Unde Natura deter-
minet Gratiâ inæqualiter ? Unde liberabitur Ho-
mo à gloriatione, dicet enim : Ego suppeditavi DEO
occasiones Conversionis meæ ?

CLARIS-

CLARISSIMO nec non DOCTISSIMO

DN. M. JOH. WILHELMO de NEVE,

Autori, Respondenti, Amico nostro, ob Pietatem,
Eruditionem & Industriam, dilectissimo

S. P. D.

J. C. SCHOEPPIUS, Inspector.

DAN. KÜHTZE, Archi-Diaconus.

CARL EZARD BÖDICKER, Diaconus.

Wrizenfes.

Disfertationem Tuam de GRATIÆ
ÆQUALITATE & INÆQUALITATE,
eruditissimè elaboratam, haud sine
magna animi delectatione, oculis nostris
oblatam esse, ipse, CLARISSIME DOMINE,
& amicitiaæ Tecum & cum Parente Tuo,
Viro Consultissimo, jam dudum junctæ,
recordans, nobis non monentibus, jactu-
râ facilè assequeris ; Sed cum majori,
quàm forsan opinaris, voluptate, illam,
Præside Magno, Vestro D. STRIMESIO, pro
Licentia, supremū in Theologia gradum
consequendi, publico Eruditorum Exa-
mini Te subiecturum esse, percepimus.

L

Equi-

Equidem illo jam Tempore, quo Pansophus Disputationes Philosophicas & Philologicas elegantissimas, publicè defendendo, orbi literato graviter Te commendabas, ex laude, eruditioni Tuæ insigni impertita, nobis aliquid decerpentes, pergaudebamus : At verò nunc nobis & universæ Urbi nostræ maximè gratulamur, quod Te, ex illa ortum, illustrem non solum Philosophum, sed Theologum etiam, virtute ac eruditione Patriam suam illustrantem, agnoscimus, egregiisque ex merito præmiis affectum videmus. Gratulamur tamen speciatim & splendidissimæ Tuæ Familiæ, de Te, eximio ejus Ornamento, & Tibi ipsi, de felicissimo in studiis solidioris eruditionis progressu, & de Disputatione, quam ad amplissimum dignitatis gradum Te promoturam & ad privilegia Doctoralia, digna Tuâ eruditione, viam Tibi futuram esse,
con-

confidimus. Præfens quidem ut Franco-
furti è Collegio nostro aliquis, pulcher-
rimam honorum viam ingresso Tibi, pro-
spera quævis apprecetur, amicitia inter
nos quæ intercedit, jubet, & lætitia è
Promotione Tua percepta svadet; sed
magnus meditationum, proximò Festò
Auditoribus nostris inculcandarum, nu-
merus impedit. Absentes igitur Deum
Opt. Max. ut Te, Studia, Tua, honorem-
que Tibi tributum, fortunet, Gratiam ve-
rò re ipsâ universalem & nulli hominum
denegatam, sicut hucusq; fecit, Tibi præ-
cipuè concedat, & majora quotidie, ex
indefessis studiis haustæ Tuæ eruditio-
ni maximæ quàm plurima præmia lar-
giatur, ex intimis feriò oramus. d. 11.
Maj. 1708. Wrizæ ad Oderam.

//
WS

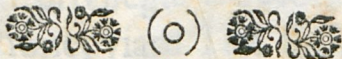
תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו כה אמר
המלך שלמה: אי תפוחי זהב לתת לאהובי ואדוני ל
משכנותינו כגן עדן לא נאכל תפוחי זהב בעץ החיים
לא משכנותינו בארץ חלב ודבש אי תפוחי זהב לתת
לאיש המעלות שמעו אנשי הישיבה חכמים ונתתי תפוחי
זהב במשכיות כסף דברי טובים תפוחי זהב וזהב טוב
ישמח לב אדם אמר מלך שלמה באמת אהובי ואדוני
בחבלי אהבתך משכתיני מה אדבר קראתי מעשה המעלות
כתוב מידוך בלבנת הספיר הוספת עלי גילה ורנן כי רודף
אתה המשכלות אתן תהלה לאדוני וישב בשבת תחכמוני
אדוני עושה את השמים ותארץ יתן לך שלום ושל טוב
הרוכב על במותי עב הוא ירוממך לרשת ארץ ההצלחה
ופריה ורבות בארץ אמן :

*Hec in Honorem Præcellentissimi Dn. Candi-
dati ἀλοψύχως addeb.*

M. CHRISTIANUS MÜLLERUS,
Ecclesiastes Francofurtanus.

QUæ TIBI decernit Sanctus, de NEVE, Senatus
Præmia jure capis. Sint ea fausta precor!

*P AuCa VVlt adjicere Amicus constan-
tissimus, loco Oppositionis.*

Handwritten text in a medieval script, likely Gothic or similar, visible along the left edge of the page. The text is partially obscured and difficult to decipher due to the angle and lighting.

Fg 3747

ULB Halle
006 385 15X

3

VD 78

K. Zigan
Buchbinderei

DISPUTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS
DE

**ÆQUALITATE ET IN-
ÆQUALITATE GRA-
TIÆ DIVINÆ,**

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
AUGUSTO ET SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HEREDE, &c. &c.

*AUTORITATE ET SUFFRAGIO VENERANDÆ
FACULTATIS THEOLOGICÆ
IN CELEBERRIMA ALMA VIADRINA,
PRÆSIDE*

DNO. SAMUELE STRIMESIO,
DOCTORE THEOLOGO, ET FACULTATIS SUÆ
PRO-DECANO SPECTABILI,

Domino Patrono ac Promotore suo atatem Colendo,

PRO LICENTIA

SUMMOS IN SS. THEOL. IMPETRANDI HONORES

Publicæ Θεολογίας ἐξέτασι submittit

M. JOH. WILH. DE NEVE,

Wrizenf. March.

ad d. XVIII. Maji MDCCVIII. horis ante - & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI.

FRANCOFURTI AD VIADRUM, *Littris* CHRISTOPH. ZEITLERI.

N°. 18.

11. a. 1877